

Det här verket är upphovrättskyddat enligt *Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*. Det har digitaliserats med stöd av Kap. 1, 16 § första stycket p 1, för forskningsändamål, och får inte spridas vidare till allmänheten utan upphovsrättsinnehavarens medgivande.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work is protected by Swedish Copyright Law (*Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*). It has been digitized with support of Kap. 1, 16 § första stycket p 1, for scientific purpose, and may no be disseminated to the public without consent of the copyright holder.

All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

JULEN
1936

morgonbris

**Nr 12 1936
December
Pris 35 öre**

Hennes käraste julklapp -

Sidstrand-filtten

Äkta endast med
den vävda Tid-
strand-etiketten

Fråga efter den hos Eder handlande

INNEHÅLL:

Signe Höjer: Frid på jorden och människorna en god vilja.
Morgonbrisaktion, som bär frukt.
Per Albin Hansson: Behov och möjligheter.
Sonja Branting-Westerståhl: Banna icke julen.
Anna-Greta Ericsson: Barnet i konsten.
Inez Linnhartsson: Barnslig vädjan.
Tant Augusta: Om julmaten.
Anna Mesch: Även vi vill leva ett rikt liv.
Marta Larsson: När grunden lades.
Den blonda: De riktiga leksakerna.
Hulda Flood: Julen 1936.
Signe Vessman: Tänd varje ljus med en god tanke.
Maj: Bakom disken.
Ulla Becker: Vandraren, som fann julen.
Maj: Vi tänker på de våra och framtiden.
Nancy Ericsson: Vi som kör barnvagnar...
E. H.: På tal om understödstagarandan.
Höstens böcker.

N:r 12 + Årgång 32

Med detta n:r medföljer bilaga.

SVERIGES

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNOFORBUND

ORDFÖRANDE: Disa Västberg
Telefon: 118886
Bostads " 255897

KASSÖR: Anna-Lisa Hammar
POSTGIRO N:r 50197

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

ANSV. UTGIVARE: Disa Västberg

REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Alva Myrdal, Sonja Branting-Westerståhl,
Eva Wigforss, Disa Västberg

EKONOMICHEF: Greta Agerby

REDAKTION och EXPEDITION:
Västmannagatan 2, STOCKHOLM
Tel. 11 88 82 och 11 88 86 + POSTGIRO N:r 50196

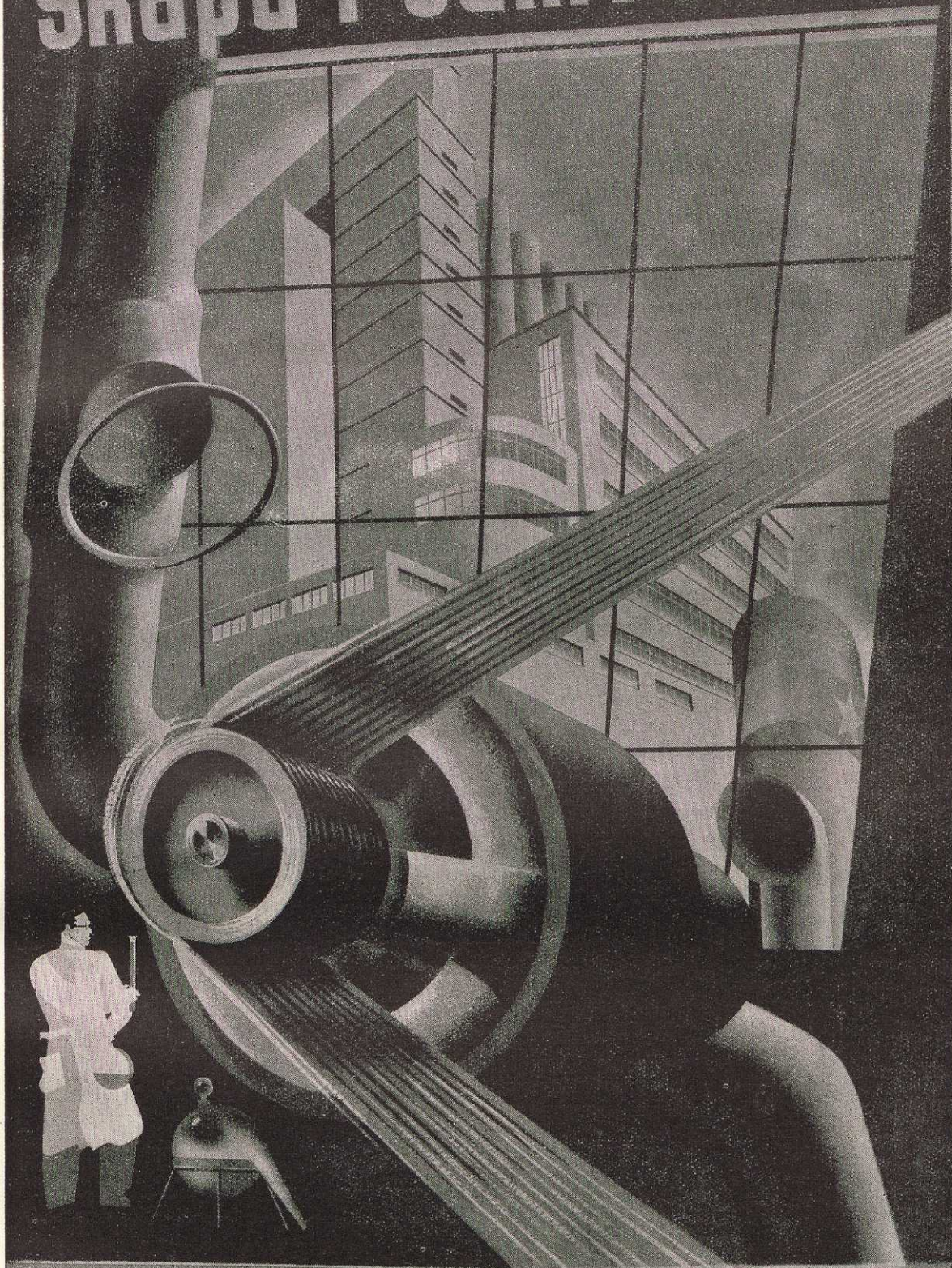
PRENUMERATIONSPRIS:
Helt år kr. 4:—; lösnummer 35 öre.
Prenumeration kan ske på posten.

ANNONSPRIS:

Före och i text 60 öre per mm.
Efter text 50 " " "

Sista sidan (offsettryck): 1/1 sida kr. 550:—.
Innersida kr. 475:—, 1/2 sida kr. 250:—, 1/4 sida kr. 125:—

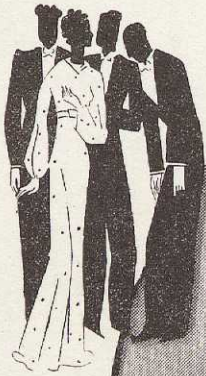
skapa i samverkan

I målmedvetet samarbete har tusende och åter tusende arbetes kvinnor och män i Kooperationen byggt upp ett starkt värn mot prissfördyrande trustar och karteller. Där den enskilde stod maktlös har

samarbetet firat en stor triumf. Låt oss bygga vidare — kom med och

skapa i samverkan
konsum — kooperativa

**Persil-rent är det
renaste som finns**

KLÄNNINGEN ÄR SOM NY IGEN —
DEN ÄR *ren* — PERSILREN...

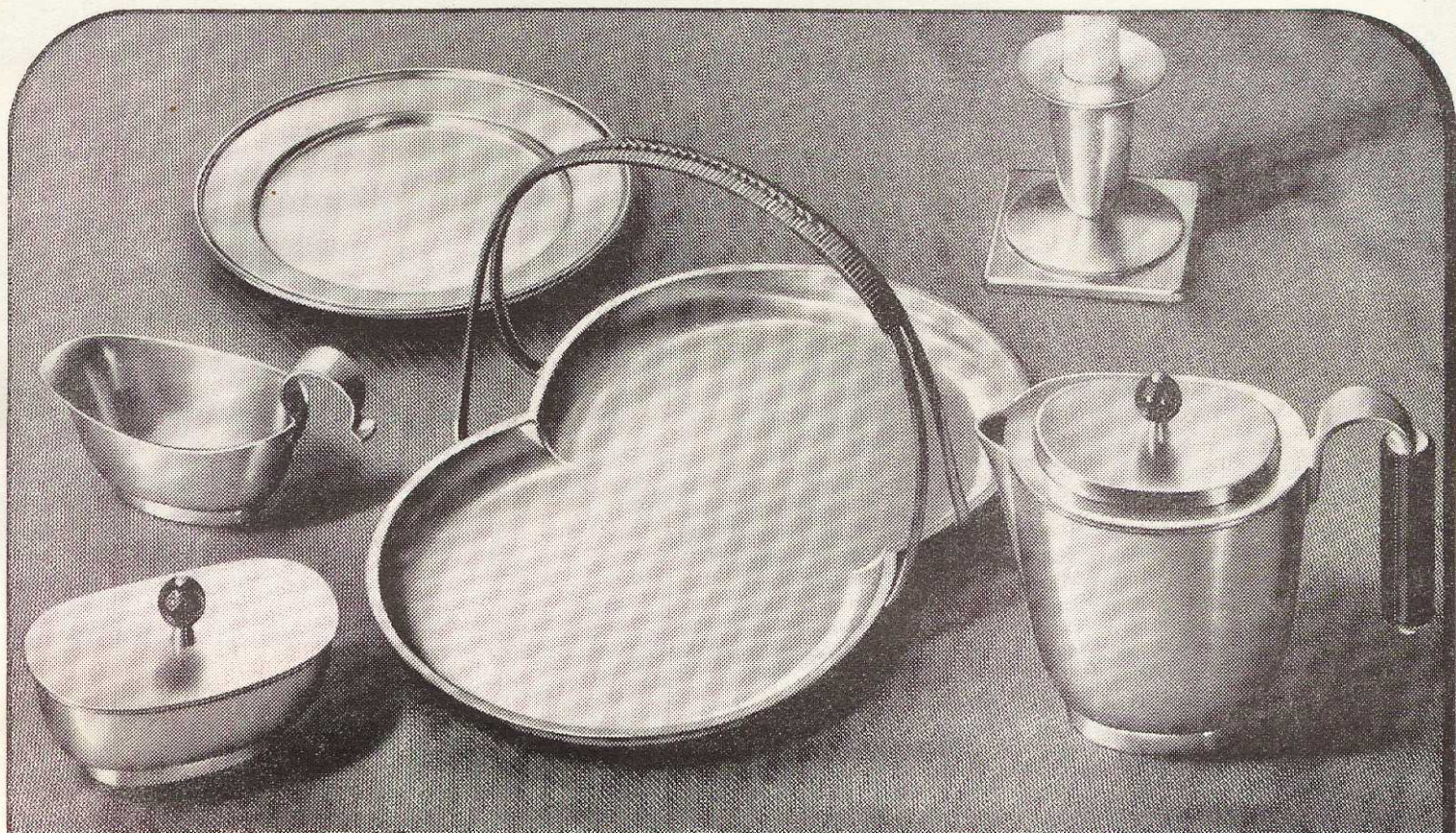
HENKO i tvättvattnet betyder dels att det blir mjukt som regnvatten, dels också att halva tvättarbetet redan är undanstökat, då PERSIL griper in. Man blötlägger kvällen före tvätten i HENKO-lösning och man tvättar följande dag i PERSIL. Man kan vara lugn för resultatet: en absolut ren, en PERSIL-ren tvätt, friskt doftande, med alla färger i behåll, varje plagg så vältvättat att man med skäl kan tala om en tvättplaggens förnyelse.

Det finns ofantligt många tvättmetoder, men i hela världen finns det endast en PERSIL-HENKO-metod. Det är den enkla och effektiva, pålitliga och välkända tvättmetod, som firman Henkel skänkt husmödrarna. Hemligheten med PERSIL-HENKO-metoden och dess enastående framgång är att den gör det möjligt att sköta tvätten uteslutande med de båda trofasta medhjälparna, HENKO och PERSIL. De två och ingenting annat, varken några tillsatser till tvättlösningen eller några rotborstar, varken någon skrubbnig eller gnuggning. Ni, som sedan årtal är väl förtrogen med PERSIL-HENKO-metoden, Ni vet att det skall vara den och ingenting annat vid varje tvätt. Ni, som tilläventyrs ännu inte lärt känna denna epokgörande tvättmetod, Ni bör i Ert, Edra familjemedlemmars och Edra tvättplaggs intresse stifta bekantskap med den ju förr dess hellre. PERSIL och HENKO säljes i normalpaket och dubbelpaket, men aldrig i lös vikt.

S. P. 68. 36.

PERSIL ÄR OCH FÖRBLIR PERSIL

BIRKA-SERIEN

en harmonisk komposition

Skönhet och förnäm ro i stilen har gjort Birka bordssilver till de moderna hemmens speciella matsilver. Som ett komplement till Birka matsilvermodell har konstnären nu skapat en serie av skålar, ljusstakar, tallrikar, fruktfat etc. Härigenom får husmodern möjlighet att harmoniskt dekorera sitt bord — till vardag eller fest — med ett nysilver lika förnämt i stilen som gediget och hållbart i utförandet.

De föremål Ni här ser tillhöra alla Birka-Serien. Lagg märke till den rena linjen och den väl avvägda formen.

Alla våra modeller äro liksom Birka helt svenska och alla bära Vasamärket — Er garanti för högsta svenska kvalitet. Undermetallen i nysilvret är helt vit, och försilvringen genom en ny skyddad metod extra slitstark.

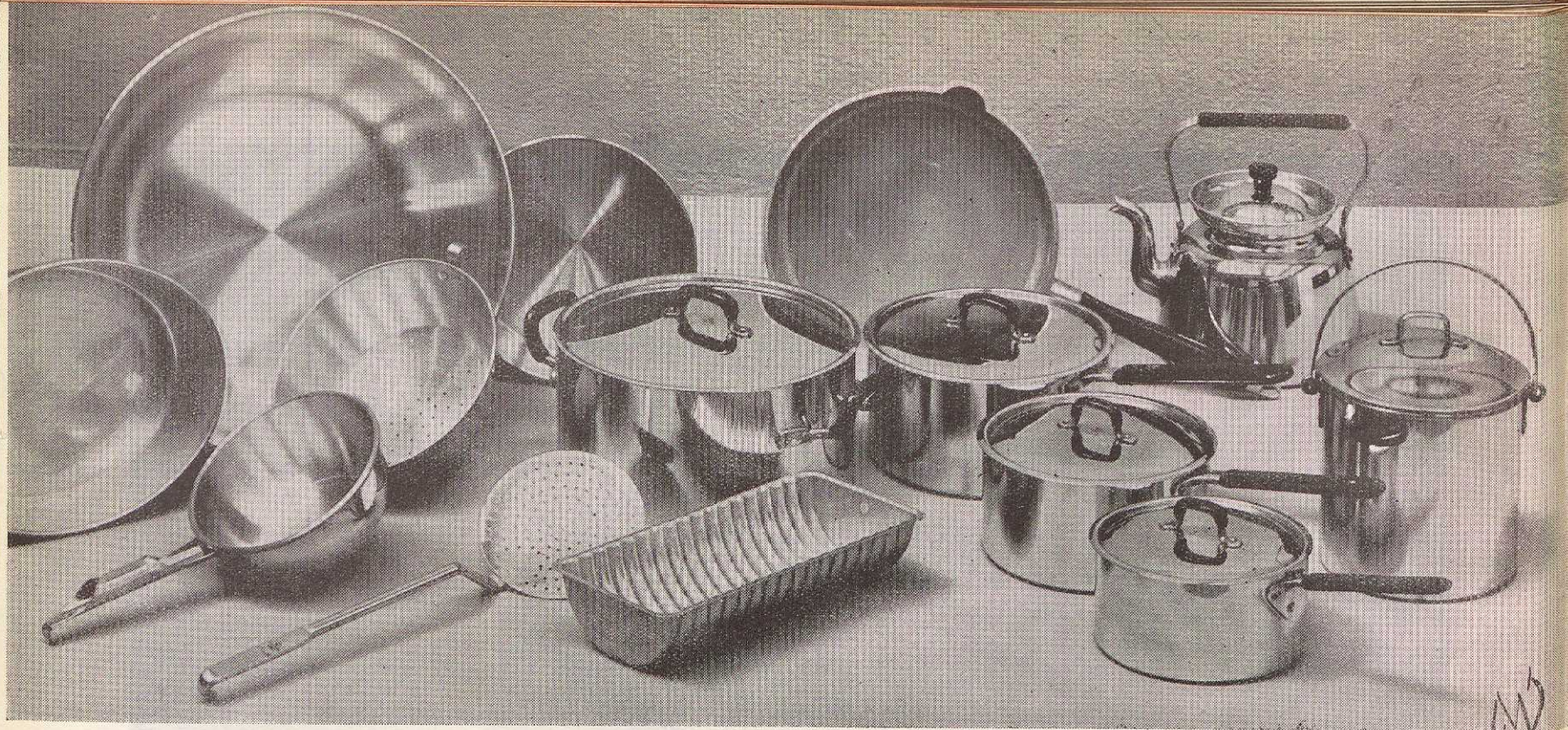
Till de flesta övriga matsilvermodeller av Vasamärket finnas liknande bordskompositioner, tilltalande för ögat, ändamålsenliga och i fördelaktigaste prislägen.

Låt Eder guldsmed visa Eder nysilver med Vasamärket.

Er garanti för högsta kvalitet och förnäm stil.

Guldsmeds Aktiebolaget i Stockholm
 Fabriken grundad 1867 Vasamärket — hos varje guldsmed

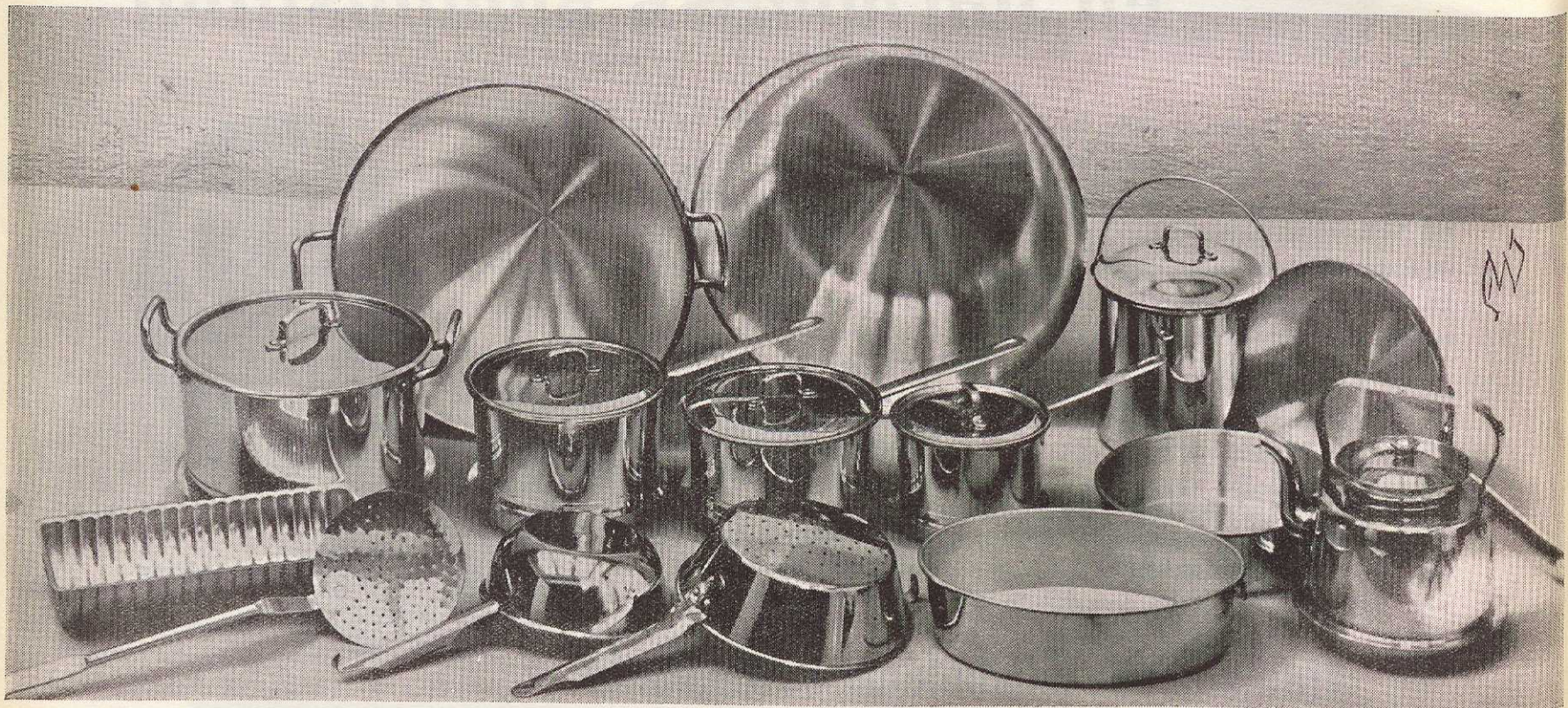
Den bästa julgåva Ni kan önska Eder

Skultunas uppsättning för elektriska spisar och andra spisar med kokplattor omfattar 14 pjäser och kostar kr. 48:—.

Med isolerade handtag å kastruller, kittel och kaffekokare kr. 51:60.
Kärlen äro planslipade i botten, och godset är 5—8 mm tjockt.

Skultuna standarduppsättning

för ved- och gasspisar omfattar 15 pjäser och kostar kr. 30:—.

Skultunas vackra och praktiska *kokkärl* finnas i alla
välsorterade järn- och bosättningsaffärer.

ETT ÅR GÅR TILL ÄNDA

Julen står för dörren som en festlig avslutning på ett händelserikt år, fyllt till brädden av de skiftande upplevelser, som utvecklingen ute i världen och i vårt eget land bjudit oss. Förkänslan av den kommande helgen förmår icke heller sluta våra ögon för att våra krafter behövs mer än någonsin förr. Rustningarna till den mest traditionella av alla våra högtider göres av moderna kvinnor med sinnena öppna för tidens krav och möjligheter. Och när Morgonbris önskar sina läsare en innerlig och lycklig helg, så vet vi samtidigt att vi åter kommer att mötas i ett nytt års vardagsarbete, där nya problem dyker upp och skall lösas för våra hem och barn. Och lika övertygade är vi att nya läsare skall knytas till oss, för att hjälpa oss att bygga en lyckligare tillvaro.

GLÖM DÄRFÖR EJ ATT FORNYA PRENUMERATIONEN VID ÅRSSKIFTET OCH KOM IHÅG ATT EN LÄMPLIG JULKLAPP TILL SLAKTINGAR OCH VÄNNER ÄR ETT PRESENTKORT PÅ MORGONBRIS FÖR ÅR 1937.

Foto: E. Baumann.

Foto: G. Lund.

FRID PÅ JORDEN OCH MÄNNISKORNA EN GOD VILJA

Jul — ljusfest. Tinder av förväntning i barnaögon, av längtan i de ungas, av värme och vemod i de vuxnas.

I julberättelser från gamla tider finner man ständigt ett genomgående drag. Julen talar till människors samveten på ett alldeles särskilt sätt. På alla gårdar skulle på julafton ses till att ingen led nöd. Var och en skulle ha sin nödortt och dessutom extra förplägnad, inte bara människorna, utan även djuren i form av halm och kärvar. Den som hade av livets goda skulle dela med sig. Man kunde inte med gott samvete fira minnet av den som sagt de rika så många sanningens ord, utan att man åtminstone denna dag visade i handling sin goda vilja.

Denna tradition lever ännu kvar och i våra större samhällen, där människorna inte längre känner varandras förhållanden har den blivit till insamlingar från skilda organisationer åt de nödlidande.

Men våra omsorger sträcker sig nu inte bara till våra närmaste, till gårdsgrannar, bybor, stadsinvånare och allt Sverges folk. Världen har krympt samman. Samfärdseln mellan länderna har på senare tid vuxit ut så, att vi i intet land kan slå oss till ro och säga att händelserna i andra länder inte rör oss. Julsamvetet har blivit känsligt även för andra folks nöd och lidande. I fjol firade vi julen med våra hjärtan hos överfallna abessinare, i år sätter vi in krafter och medel för att hjälpa Spaniens folk med livets nödortt. Men sådana hjälpkationer är lika litet som julens samvetsdövande allmosor annat än en tillfällig lindring. I våra samhällen i de demokratiska länderna har vi fått klart för oss att julens goda vilja måste visas året runt. Att den sociala nöden inte botas genom välgörenhet, utan att andra åtgärder måste till.

Genom att ge alla folkgrupper arbete, goda löner och bostäder, tillgång till god hälsovård och sjukvård, genom att ställa produktionen i det allmännas tjänst skapar man ett lyckligt folk. Genom att alla medborgare — män som

kvinnor — få samma chanser i livet, skapas en fri och förtroendefull medborgaranda. Genom att undertryckta folkgrupper få stiga fram ur sin isolering och hjälpa till att bygga samhället skapas det goda folkhemmet.

Kvinnorna var förut en sådan undertryckt folkgrupp. Från Birger Jarls tid och fram till mitten av 1800-talet ändrades i svensk lagstiftning inte ett ord, som särskilt avsåg kvinnan. I 600 år teg kvinnorna. Socialt, såväl som politiskt, när det gällde krig såväl som fred. När de vaknade upp använde de fortfarande sina krafter för att lindra den sociala nöden i det fredliga hemlandet, såväl som de sårades vid slagfälten. Kvinnornas hjärtan talade. Nu börjar även hjärnan och förnuftet tala. Kvinnorna har under århundraden i hemmen lärt sig att det är förnuftigare att förekomma olyckor och sjukdomar än att bota dem, när de fått komma.

Så blir — inför inbördeskriget i Spanien — vår parollen, att bästa sättet att förekomma en sådan olycka i vårt land är goda sociala förhållanden. Men lika litet som i vårt land detta kan ske utan samverkan av stora folkgrupper, lika litet kan internationell fred skapas utan samverkan mellan länderna. Tullmurar betyder sänkt levnadsstandard, näringsbrist, ohälsa. Rustningsmurar betyder krig. Likaväl som lagstiftning måste till för att reglera det allmänna väståndet, tryggheten och freden i det enskilda landet, så måste lagstiftning till mellan folk för att reglera samma satsar i världssamhället. Nationernas Förbund har tagit upp bägge dessa linjer i sin verksamhet. Alla länder vill inte lämna sin medverkan. Skall vi vänta med att organisera den internationella rättsordningen tills de vilja komma med? När Birger Jarl införde sina lagar väntade han inte tills alla samhällsmedborgare var mogna för dem. När kvinnan fick sin politiska rösträtt i vårt land ansåg visst inte alla att tiden var mogen. Men när det gäller att organisera freden i världen inser redan nu nio tiondelar av människorna nödvändigheten härav. Med den kunskap vi har om krigets och rustningarnas meningslöshet vore ett fortsättande på krigssystemets väg vanvettigt. Vi måste kräva en samling av alla fredliga stater kring en internationell rättsordning. En förnuftig lagstiftning, som syftar till flertalets bästa, blir så småningom hävd i ett land, även om alla inte från början uppskatta den. Så kommer också de stater, som isolera sig, snart att inse att de har allt att vinna av att vara med i ett nationernas förbund. För detta arbete behövs en allas goda vilja. När det i vårt land gäller att skapa en bättre levnadsstandard för eftersatta folkgrupper, måste de gynna något. När det gäller att skapa lyckligare mellanstatliga förhållanden kan detta betyda uppoffringar för vissa stater. Det kan för Sverige betyda ett offrande av krigsindustrins goda exportmöjligheter. Inför möjligheten att rädda våra unga, våra barn, våra ofödda generationer från krigens ödeläggelse måste vi vara beredda offra något. I första hand borde vi kvinnor ha denna syn. Den ingår i all verklig socialism.

"Frid på jorden och människorna en god vilja" har ljudit i århundraden som en from önskan. Den önskan måste nu snart, om inte människorna skall gå under, omsättas i verklighet.

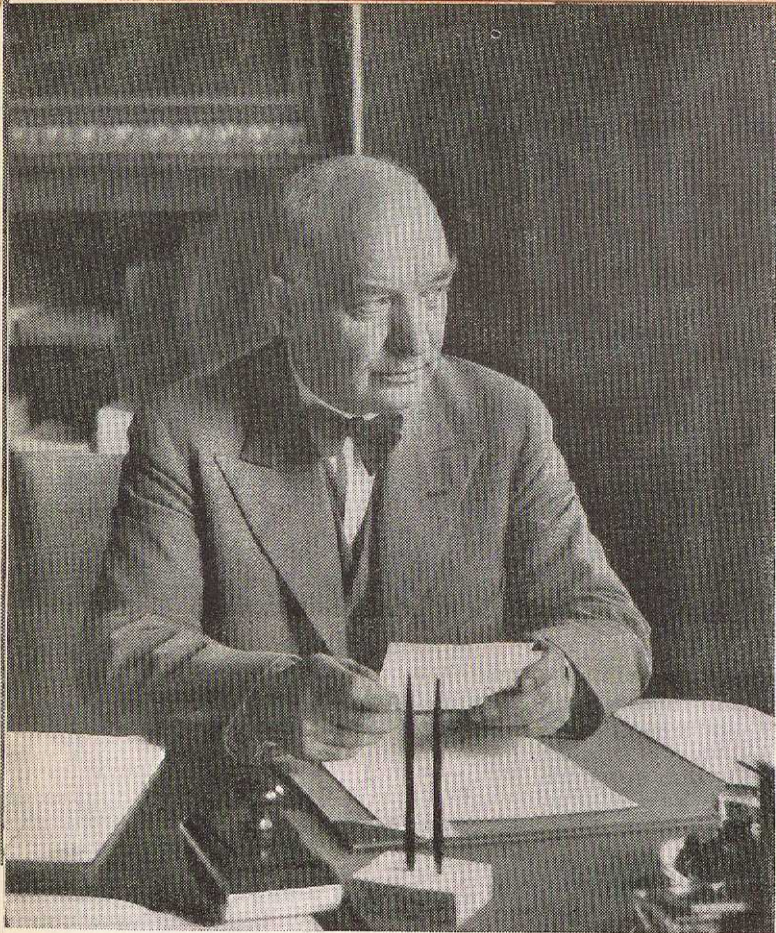
Signe HÖJER

Kommunikationsministern uppvaktas av en deputation från soc.-dem. kvinnoförbundet. — Fr. v. statsrådet Forslund, fruarna Disa Västberg, Ruth Gustavsson, Signe Höjer och Eva Wigfors.

MORGONBRISPROPAGANDA S O M B Ä R F R U K T

När Morgonbris i sitt novembernummer vädjade om hjälp för att placera södra Sverges fruktöverskott i det vitaminfattiga Norrland så anade vi icke att vi så snabbt skulle nå resultat. Men kvinnoförbundets VU sände omedelbart en deputation till kommunikationsministern med begäran om fraktfrielse för frukt söderifrån upp till Norrland samt eventuellt fraktnedsättning för både frukt och grönsaker. Denna framställning motiverades med både fruktodlarnas önskan att bli av med sitt överskott och med norrlandsbarnens behov av vitaminrik föda. Såväl statsrådet Forslund som sedermera även jordbruksminister Pehrsson i Bramstorp ställde sig mycket välvilliga till uppslaget. Det första resultatet blev att regeringen ur tillgängliga fondmedel kunde anvisa medel för inköp av minst 75.000 kg svensk frukt att fördelas inom skogsbygderna i Norrland, Dalarna och Värmland. Kvinnoförbundet uppvaktade även Röda Korset med samma vädjan om hjälp. Och inom denna organisation ställde man sig genast mycket sympatisk till projektet. Överstyrelsen med prins Carl i spetsen beslutade även att anslå 1.000 kr. för inköp av frukt till Norrland samt att kostnadsfritt ställa sin apparat till förfogande för distribuering av frukt till de fattiga norrländska bygderna. Genom dessa insatser hoppas vi att många små fattiga barn i obygderna, som kanske aldrig smakat frukt, skola få ett litet kalas på läckra svenska äpplen. Men det bästa av allt i vår propaganda är dock all den förståelse och sympati som mött densamma både hos allmänheten, i pressen och hos olika institutioner, och det mest löftesrika är regeringens starka intresse för att även på längre sikt söka lösa frågan om billig frukt till de fattiga barnen i Norrland. Intill dess riksdagen kan ingripa efterlysa vi mecenater för att redan efter jul kunna skicka även söderns vitaminrika apelsiner till Norrlands solfattiga hem.

Per Albin Hansson:

BEHOV OCH MÖJLIGHETER

"Allt är icke mönstergillt bakom vår prydliga fasad, det återstår mycket att göra." Professor Fredrik Böök sammanfattar i dessa ord sina intryck från en resa genom landet för att studera folkets liv i helg och söcken. Det sker i Svenska Dagbladet, alltså inför en publik, som kan behöva erinras om hur det verkligen står till. För oss är det icke något avslöjande, endast en bekräftelse på vad vi alltid vetat. Vi ha med glädje noterat de berömmande ord, som utländska iakttagare särskilt under de senaste åren haft att säga om svenska förhållanden. Vi ha accepterat omdömet om Sverige såsom i viktiga avseenden ett föregångsland. Men vi ha icke tagit detta för mer än det är värt. Vi ha icke försummat att fästa uppmärksamheten vid, hur mycket som återstår att göra.

Ansvaret för vårt folks väl är allas. Men vår ställning är sådan att det i hög grad åvilar oss att sörja för välfärden. Viljan finnes. Linjen likaså. Vi ha gått till val på ett för de närmaste åren avpassat program. Detta bildar nu underlag för regeringens arbete. Det är, som Eva Wigforss redan sagt i Morgonbris, ett moderat program. Men det kan genomfört betyda radikala förbättringar i första hand för dem som ha det sämst.

Programmet kan genomföras. Motståndet blir knappast besvärande. När jag säger detta betyder det icke ett nonchalant undervärderande av den parlamentariska oppositionen. Jag tänker icke i första hand på att regeringspartierna ha klar majoritet i riksdagens båda kamrar. Dessbättre torde det vara så, att mycket i regeringsprogrammet kan vinna anslutning även utanför regeringspartierna. Den sociala förstöckelsen har numera icke någon stark förankring i den svenska riksdagen. Den

representeras icke längre av något parti. Den allmänna demokratiseringen har gjort sitt värv. Årets val har säkerligen, särskilt för högern, ytterligare klargjort nödvändigheten av fortsatt anpassning till tidens krav. Lusten att demonstrera motsträvighet torde ha fått en avgörande knäck.

Om man sålunda kan räkna med ett allmännare och väl också villigare deltagande i det folkliga reformarbetet, är därmed icke sagt att allt kommer att gå utan gnissel och strid. Lusten att bereda koalitionen svårigheter finns. Om takten i reformarbetet äro meningarna alltjämt mycket delade. Det finns ljumma och heta och kloka reformvänner. Konkurrensen mellan intressena är icke hävd. Man erkänner nog principiellt, att de eftersatta ha bäst rätt till omvårdnaden. Men en sak är att godta en princip, en annan att för den avstå något av sitt eget eller skjuta på önskvärd förbättring för egen del. De eftersatta å sin sida ha svårt att förlika sig med tillmötesgåenden av även i och för sig berättigade krav från sådana grupper, som redan ha det bättre än de själva. Fattiga skogsarbetare och beträngda grupper av industriarbetare betrakta icke med blida ögon löneregleringar för statstjänare och lärare. Avvägningen mellan jordbrukshjälp och konsumentintresse är ett aktuellt kapitel. Skattebetalaren i gemen — inte bara den förmögne och den med stora inkomster — tänker mera på vad han får betala, än på vad han betalar till. Det finns gott om stoff för meningskiljaktigheter och tvist även bland dem, som äro ense om att mycket behöver göras för att ordna det bättre och bra för folket. Det har väl varit så i högre grad förr än nu. Men man får observera att det alltjämt är så, om man skall kunna rätt bedöma vad som sker, även när reformvägen tillsynes ligger bättre banad än tidigare. Men om, trots allt, de närmaste årens reformpolitik kan utföras utan hårdare strider, så får man räkna med att motsättningarna bli skarpare allteftersom reformarbetet måste bli radikalare. Demokratisk folkpolitik kan icke planeras blott för en riksdagsperiod. Man får icke slå sig till ro med att väl utnyttja dagens möjligheter, det gäller också att efterhand skapa nya. Framför allt är detta en fråga om att organisera och utveckla vår produktion. Det är så sant som det ofta är sagt, att näringslivet bildar grundvalen för folkförsörjningen. Ett välorganiserat och blomstrande näringsliv är den grund på vilken folkets välgång skall byggas upp och utvecklas. Det är därför så meningslöst när man deklarerar sitt intresse för en bättre social ordning på samma gång som man vill göra näringslivet tabu för samhällseliga ingripanden. Det goda hemmet skall byggas på fast grund. Demokratisk politik kan icke begränsa sig till att värna fri- och rättigheter och till sociala reformer i vedertagen mening. Den måste också ge sig i kast med det grundläggande problemet om samhällets ekonomiska organisation i syfte att förmera tillgångarna så att de räcka till för en god försörjning av hela folket. Det är ett stort problem och löses icke i en handvändning. Men det anmäler sig med ständigt ökad styrka. Mycket av det som återstår att göra kan göras innan det stora problemet blivit löst, men man kommer icke förbi detta om man verkligen vill göra det mönstergillt bakom den prydliga fasaden.

BANNA ICKE JULEN

Scenbild av kyrkvinden i Lycko-Pers resa, där Strindberg låter julnattens väsen reagera mot hårda tanklösa ord.

Banna icke Julen. August Strindberg har pressat in kraft och visdom i den korta meningen. Gammaltestamentligt sträng och spökaktigt skrämmande låter han den ljuda ur luften bland kyrktornsvindens tomtar och sago-gestalter, så snart hårda ord och fula tankar hota helgens frid. Friden, som den gamle mannen i sagospelet Lycko-Pers resa söker nå genom att låsa in sig och sin son i kyrktornet.

Men vi, som leva i den grymma medeltidens återuppståndelse, vi som få våra natters sömn störd av medvetandet om nya bål, pånyttfödd tortyr, nya blodsdömmar och om blod, som ånyo måste flyta till försvar för de enklaste mänskliga rättigheter, även vi behöva frid, åtminstone så mycket frid vi kunna ge varandra genom vänliga handlingar och tankar — icke minst genom vänliga, vackra ord.

Hur är det med vårt ordförråd?

Är inte språket också en sorts nationalförmögenhet? Är den inte något ojämnt fördelad? Finns det inte kretsar, där svordomar aldrig saknas ens i den enklaste mening och där de kommit att utgöra en rå och fattig ersättning för den rikedom av uttrycksmöjligheter, som vårt språk annars äger. Ett dumt, tanklöst svärande utan skiftningar, där svordomen sen länge tappat all must.

Jag har haft hand om flera skilsmässor, som ha rå ton och rått språk till yttersta grund.

Häromdagen sade en skilsmässosökande hustru: "Jag orkar inte längre och vill inte längre leva så här. Min man är visserligen alltid butter i sitt sätt, men så fort han får sprit, så välla råheter fram. Fastän han alls inte menar eller tror, att jag är otrogen, får jag — och de större flickorna med förresten — heta "djävla hora", till på köpet inför de mindre barnen. Hur många helger har han ej förstört för oss!"

En annan sade: "Om det inte vore för svordomarna, så skulle jag kanske stå ut. Men nu har min bror blivit änkling, och jag får komma till honom och hushålla. Jag vill rädda de mindre barnen från att bli invanda med denna ton. Min äldste gosse och två av flickorna äro redan förärvade. De äro så noga med sina kläder och se så flotta

ut, men jag brukar säga: vad hjälper det att klä sig fin, när man talar och skrattar så rått som den värsta spritlangare. Det ryser i mig, när jag går förbi en klunga sådana ungdomar — det inre skär sig mot det yttre. Min äldsta dotter är mycket häftig, och hon svär alldeles som fadern, när hon blir ond. Själv är jag från ett hem, där inga svordomar hördes. Jag vill inte, att ännu flera av barnen en gång skola föra den seden med till sina hustrur och sina barn."

På likadant sätt ha mängder av hustrur talat till mig.

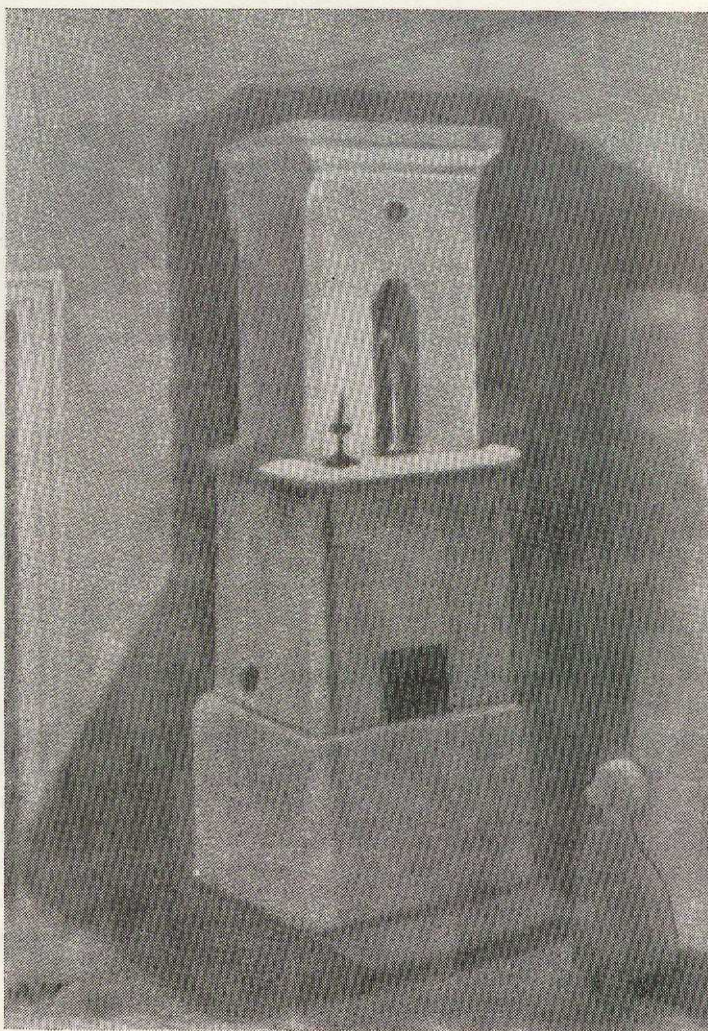
De, som inte äro vana, särskilt kvinnor, men också män, lida av rått tal. Den, som fått vanan, märker det inte. Skall vanan tillåtas att sprida sig?

Språkets utveckling avspeglar ju kulturen. Ett primitivt språk har få ord. Sakta växer det, tills det blir ett utsökt instrument, som kristallklart kan uttrycka de mest skiftande tankar och känslor. När franskan redan var ett färdigt vapen, var vårt språk ännu tungt och otympligt. Vår litteratur från äldre tider är därför fattig och ofta onjutbar, våra skalder hade svårt att tämja språket. En fransk författare från 15- och 1600-talet kan däremot fortfarande läsas med glädje.

Är det inte något att tänka på, det, att det mest spridda svenska ordet i Amerika, det som alla kunna, är svordomen djävlar.

Vad säga Morgonbris' läsarinna om detta spörsmål, och för övrigt om slangen, denna slapphetens rötta på språket? Det vore roligt att höra. Det vore t. o. m. roligt med en stor radiodebatt i ämnet. Och i den skulle, eftersom vi äro demokrater, ej blott pedagoger och vi känsliga och välvisa vara representerade, utan framförallt den väldiga kåren av svärjare. När jag säger svärjare, menar jag naturligtvis ej dem, som vi förstå utan förklaring, den som t. ex. svär till såsom en utlösning, när han råkar slå hammaren på tumnageln. Nej de skulle ej vara med, men jag skulle vilja höra en stor försvarsdebatt med psykologiska förklaringar av dem, som ständigt svära i helg och söcken, och också av alla, som svära utan hänsyn, när sinnet rinner på, mot hustru och barn, av alla, som störa hemfriden, av alla, som banna julen.

Sonja BRANTING-WESTERSTAHL

En liten Eva, undrande inför ljusets mysterium. Ivar Arosenius.

BARNET I KONSTEN

Ofta har konsten haft till mål att vända blicken från verkligheten. När det skymfliga barnarbetet gjorde sitt intåg i fabriker och gruvor i England, målade exempelvis Lawrence den berömda tavlan av gossen, som fördrömd vilar bland kulisser i artificiellt månsken. En annan riktning har sökt bibehålla kontakten med de aktuella samhällsföreteelserna och skapat den tendentiösa konsten och den sociala satiren. Hur barnskildringen påverkats av än den ena än den andra av dessa riktningar vill denna artikel visa.

"Kan du inte tala?" finns det någon som inte med ett igenkännande leende erinrar sig den lilla gipsgruppen med den nedhukade skjortlassen som ställer frågan till hunden? Den gruppen har sannerligen talat i svenska hem och är väl en av de mest kända barnskildringarna. Det är inte meningen att i avskräckande syfte dra fram okonstnärliga exempel från en gången tid på hur barnet skildrats i bild. Varken prinsessan Eugenie's bild eller Malmströms Grindslanten ligger på en konstnärlig nivå som kan motstå tidens dom. Men båda är mycket typiska för ett visst populärt framställningssätt från mitten av 1800-talet. Malmströms torparbarn hör till den konst som hyllade slagordet "konsten för folket, folkliga bilder som skulle bidra till att de s. k. bildade skulle lära sig hög-

akta sin broder i paltor och denne att högakta sig själv", som en samtida uttryckt det. Det är en filantropisk, nedlåtande uppfattning av de lägre klasserna som vi inte accepterar i vår tid.

Närmare oss i tiden är Carl Larsson den konstnär som dominerar barnskildringen. Hans ungar i färgtryck utövade ett större inflytande på svenskarnas uppfattning om konst än någon annan samtida. Man har kallat hans apoteos till hemlivet och barnen en önskedröm, en ersättning för vad Carl Larsson fick försaka i sin egen fattiga barndom. Men hemmet sådant Larsson framställer det som en friktionsfri och absolut slutna värld avskild från omvärlden är en fiktion, och den larssonska glorifieringen av den småborgerliga familjeidyllen verkar i bindande syfte, därför att den ensidigt begränsar vår syn till den egna lilla gruppen och känslomässigt försvårar anpassningen till en större gemenskap, samhället. Dessa välsnutna ungar har inte mycket med riktiga levande, utvecklingshungriga barn att göra, och skildringen hamnar lätt i det puerila och banala. Einar Nerman har i en dråplig teckning drivit med Carl Larsson, "Larssons då de upptäcker att de har en knapp på magen" där den ena ungen ropar "det var jag som upptäckte knappen först", under det den andra har upptäckt två knappar och grisen har de flesta knapparna.

Ivar Arosenius barnbilder är jämförda med Carl Larssons betydligt sprödare. Det är barnet, som undrar över ljuset det inte kan nå på kakelugnen, och som sträcker sig mot det för höga dörrhandtaget. Den lilla och rörande Eva är inte förmål för realistiskt porträtterande, i henne har Arosenius symboliskt framställt barnet och världen, människan inför olösta livsgåtor. Vera Nilssons Lillan är ett oroligare barn. Denna målarinna bryter helt med den gamla uppfattningen om barnets värld som skild från och mer okomplicerad än de vuxnas. Hennes allvarliga barn undflyr inte utan uppsöker svårigheterna för att övervinna dem, och ingen svensk barnmålare har finare tolkat förståndets växtvärk än hon. Det fordras ett stort mått av inlevelse i barnets psyke för att så måttat som i Lillan skriver kunna återge en liten nybörjares koncentrerade energi i kampen med bokstävernas mysterier. Jämte den psykologiska barnskildringen är den tendentiösa rikt företrädd i samtidens konst. Vad Käthe Kollwitz erfor i Berlins fattigkvarter har hon i förtätad form gett uttryck åt i sin patetiska konst. Bland storstadens proletärbarn väljer också satirikern Heinrich Zille sina modeller. När Albert Engström i En gyldene book skall karakterisera levnadsåldrarna, ritar han barndomens representant som en grinande stryktäck lymmel med slangbåge. Angrepp mot individen är typiskt för Albert Engströms människofientliga karikeringskonst. Hos Zille är syftet ett annat, där riktas hugget mot miljön, mot levnadsförhållandena som gatans trasungar tvingas växa upp i.

Den intima kontakt med de aktuella samhällsföreteelserna, som är innebörden i vad som benämnes tendenskonst och social satir, har under långa skeden i konstens historia varit bruten. Konsten har i stället ofta haft till mål att förvända blicken. När maskintidsåldern gjorde sitt intåg i England omkring 1800 och förde med sig en av de skymfligaste företeelser vi känner i modern tid,

barnarbetet i fabriker och gruvor, målade sir Thomas Lawrence sin Röda pojke, som tunnblodig och fördrömd vilar bland kulisser i ett artificiellt månsken. Konsten tjänade beställaren, överklassen, och den nådde inte och ville inte nå utanför salongskretsarna. Förhärskande av överklassen var också syftet med Velazques barnporträtt från 1600-talets högaristokratiska Spanien. Men trots det högmodiga draget i denna konst träder hos de små modellerna fram en rar barnslighet, som verkar försonande, men som helt saknas hos landsmannen Murillos sjåpigte teatraliska lazaronbarn. Nederländerna på femton- och sextonhundratalet ter sig i porträttkonsten som ett verkligt barnens förlovade land. Det är Hollands guldålder, skapad av handelsherraväldet, där rikedom inte var ett ringa fåtal förbehållen som i Spanien utan fördelad över ett brett skikt av samhällslagren, borgerskapet. Denna höga materiella kultur skapar en konst, som är jordbunden och handfast, något som särskilt tydligt kommer till synes i barnskildringen. Med huvor och halskedjor som de vuxna ser de styvkjortlade flickebarnen med trygga ögon på betraktaren.

Något helt annat talar ur flamländaren Pieter Brueghels Barnstaden. Från en öppen plats i 1500-talets Antwerpen har Bonde-Brueghel avhyst allt vuxet folk och låtit den intas av barn, som förvandlar allt till lek. De hoppar bock, de går på stylvor, de snurrar, tegelstenar blir varor i handelsboden, ölfaten blir gungbrädor. Det strömmar en betagande spontan glädje ur bilden, där barnen rullar omkring likt röda och blå bär. Den som ser och skildrar så måste vara en stor barnvän. Men bilden har ett djupare innehåll. Brueghel levde under reformationstiden, en politiskt och socialt upprörd tid, en tid som sprängde föråldrade kulturformer och banade väg för nya. Och Brueghel har i sin barnlek lyckats fånga det, som är utmärkande för allt spirande liv, både människors och kultururs: friskhet, oräddhet och skapande fantasi.

Anna-Greta ERICSSON

Pieter Brueghel låter i Barnstaden barnen få disponera en öppen plats i Antwerpen, där allt förvandlas till lek och spontan livsglädje, där ölfat blir gungbräden och tegelstenar varor.

Lillans kamp med bokstäverna. Vera Nilsson.

BARNSLIG VÄDJAN

MOR, STÄNG DÖRREN,
DET BLÅSER SÅ STYGGT.
HÄR INNE HOS DIG
ÄR DET VARMT OCH TRYGGT.

— JAG KAN ICKE LÄNGRE
STÄNGA OM DIG, BARN.
DET ÄR LIVET, SOM KOMMER!
LIVET... BARN...

MOR STÄNG DÖRREN,
DET JÄMRAR SÅ SVÄRT.
— MOD, LILLA BARN!
SER DU, LIVET ÄR HÅRT.

MOR, ÄR DÅ LIVET
BARA ONT OCH STYGGT?
ÄGER DET INGENTING
VARMT OCH TRYGGT?

— BARN, LIVET HAR SÅ MYCKET
VEKT, FINT OCH SKYGGT.
FÖLJ DET BÄSTA INOM DIG,
SÅ FLYR ONT OCH STYGGT.

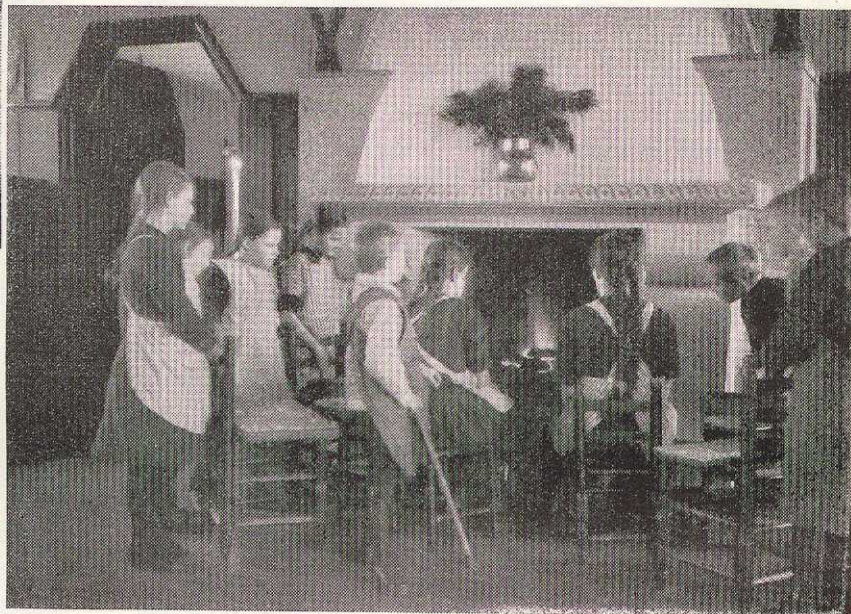
Inez LINNHARTSSON

Sjunga det kan man och spela, men så ligger det också ett stort intresse och gott arbete bakom.

Vanföreanstaltens skolhem på Lidingö har nu existerat i tjuogoett år. För närvarande får fyrtiofem vanföra barn sin skolunderbyggnad där. Hemmet är stort och lokalerna trots att de helt naturligt inte kan vara hypermoderna trevliga. Skolans lärarinnor, tre till antalet, göra påtagligen mycket stora ansträngningar för att internatskolan skall bli ett hem för barnen. Högläsningkvällar och högtidsstunder äro ett led i denna strävan vid sidan av skolarbetet.

Godrånsbaket framför den öppna spisen samlar en förväntansfull publik.

I vems ställe skulle ni helst vilja vara? Ja, när allt kommer omkring, så är det nog ingen, som vill byta bort den ställning han har mot någon annans. Vi vet, hur vi själva har det, men vad vet vi om andra?

Den lätt kåseribetonade frågan ställdes i ett rundbrev till en vanför gosse, som varit elev vid Vanföreanstaltens skolhem ute på Lidingö. I hans djupt allvarliga svar ligger en smått beklämmande resignation, och i hans vidare utläggningar av ämnet, vilka fyllde flera ark i brevet, fanns bevis på en andlig mognad och reflexionsförmåga av en art som sällan existerar hos hans "friska" jämnåriga, berättar skolhemmets föreståndarinna.

Hon tog brevet till utgångspunkt för en varmhjärtad skildring av de vanföra elevernas intellektuellt höga standard. De är hämmande av sina kroppsliga lyten, men deras ande blommar. De släpar sig fram på kryckor. Men ni skulle höra dem sjunga. Musik, andens flykt.

Det är med bidrag från det allmänna de vanföra tas om hand i detta liksom i de andra skolhemmen. Men "mor Greta" vilken jag får följa på en rundvandring i lokalerna övertygar mig snart om att anstaltprägel, som så ofta följer med det allmännas institutioner, eliminerats här. Detta är ett hem. Hit kommer man för att få samma skolunderbyggnad som staten giver. 2 år i småskolan och 4 i folkskolan. Hit kommer den, som inte orkar gå till skolan i hemorten, den som märkts av den hemska barnförslamningen eller ledgångsreumatism får ta sig fram genom att föra rullstolens hjul runt, runt mot målet. Två år i småskolan och fyra i folkskolan. Och nästa steg? Yrkesskolan i Stockholm eller yrkesutbildning i hemorten. Flickorna blir sömmerskor och maskinsticker-skor. Pojkarna snickare, klensmeder... Och ändå nästa steg, är steget ut i det ovissa, då statens hjälpande hand inte längre stöder. Då gäller det att ta upp kampen för

ÄVEN VI VILL LEVA ETT RIKT LIV

existensen på samma sätt, men under oändligt mycket ogynnsammare förhållanden, än för den som i bokstavlig mening kan stå på egna ben.

Jag stod och såg på, hur barnen arbetade i slöjdsalen. En liten flicka ansträngde sig för att ur en träbit såga fram en ängel, som skulle monteras på en julljusstake, så att håret klibbade sig i pannan. Föreståndarinnan sade halvt ursäktande: Ja, det är ju klart att de inte kan vara lika starka som friska barn. Jag hade en fråga på tungan. Men jag svalde den.

Men nu ska jag be att få ställa den i Morgonbris, som strider för nydaning av vårt samhälle efter friskare linjer. Kan det vara förnuftigt att barn kastas ut i kampen för tillvaron i yrken, där de av sina lyten är direkt handikapade? Skall den som inte har en stark och sund kropp vara kroppsarbetare, om han har möjligheter att arbeta med ett kanske mera utvecklade intellekt än många andras? Skall han placeras på en post, där han har det allra svårast, där hans lyte ständigt hindrar honom från att nå goda resultat?

Varför medverkar ej staten liksom i Danmark till de vanföra ungdomarnas placering efter utbildningen i de allmänna verken eller inom områden, där de ej av sitt lyte är hindrade att nå goda resultat. Det allmänna bidraget till utbildning i snart sagt vilket yrke som helst — Vanföreanstalten har elever vid konstindustriella skolan, tekniska skolan, Påhlmans Handelsinstitut — men man måste ha förutsättning att efter utbildningen kunna placera de vanföra. Staten bidraget också direkt till kuratorsverksamheten. Men denna verksamhet behöver stöd genom påverkan av de olika industrierna och allmänna verken. Kan inte staten lämna det stödet?

Vi få inte misshushålla med den största av våra tillgångar, människomaterialet!

Anna MESCH

JUL 1936

Från barndomsåren jag minnes en jul,
den enda, som riktigt bränts in i mitt minne,
en jul, så sorgetung, fattig och grå,
som etsade in sig i barnets sinne.

I gläntan i skogen var allting vitt.
Snön hade brett sitt vita, mjuka täcke skyddande, värnande över
jorden.

Från granarnas snötyngda grenar gnistrade och blänkte det som från
klar kristall.
Allt andades frid och ro och stilla helg.

Men i den lilla grå stugan hade lungsoten, fattigmans objudne gäst,
fullgjort sitt värv.

I sängen låg mor död.
Den lilla minsta bet tappert ihop tänderna för att inte skrika ut sin
smärta,
ty far hade sagt att man inte fick störa den döda.

Det är längesen nu,
många jular ha kommit och svunnit
år ha fötts och hastigt förrunnit
i tidens ström.

Mycket har ändrats, mänskan har segrat över naturens makter.
Hon luft och hav och avstånd betvingat,
överallt hon härskar.

Lungsot kan botas, krämpor kan helas,
i makt och förmåga snart ingenting felas,
jo ett, mänskans herravälde över sig själv,
över sin egen onda vilja.

Eller hör ni inte barnens gråt över dödade mödrar och fäder?
Dödade, mördade, med kulsprutor, kanoner och flygbragdsräder.

Ej en död genom smygande sjukdom,
nej broder har dödat broder, syster och moder.
Julfriden störs av kanonernas dån
och av barnens nödrop där långt bort ifrån.

Du, som sitter i fredligt och ombonat bo
skyddad för nöd och fara,
hör du ej ropen, störa de ej din ro?
Det är världens oro och ångest, mänskornas oförmåga att bygga ett
fredens rike,
som når dig genom ropen.
Det är mänskornas oförmåga att kunna fullfölja verket och tämja
sig själva,
sina egna onda lidelser
sedan de övervunnit naturens makter.

Kvinnor och män i nordanlanden, ni som lärt bygga i fredlig id,
er är det givet, er är förunnat
att föra fredens budskap ut i en sargad tid.
Tveka ej, tvivla ej, hasten till klockorna,
gripen om strängarna,
fast och beslutsamt om fredsklockans strängar.
Låt malmen ljuda tung och betvingande,
kallande, manande,
ut i var avlägsen vrå av vår värld.

Ring söndringen ut, ring fredsriket in.
Ring, ring, till dess kärleken vaknar i mänskornas sinn,
och bringar frid på jorden och mänskorna en god vilje.

Hulda FLOOD

Foto G. Lund.

TÄND VARJE LJUS MED EN GOD TANKE

Att genom Morgonbris få sända en julkhälsning till kamraterna är en stor glädje för mig och känns, som skulle jag fått en kär julgåva. Till julen ha vi ju också den vackra seden att ge varandra gåvor och fröjdas åt att få ge de bästa gåvor vi förmå.

Det var säkert ett viktigt utvecklingsskede i människans historia, då hon började erfara glädje åt att giva och befriades från att ständigt vara på vakt för att taga, att roffa åt sig. Det är visst Maxim Gorki som sagt: inte jag, utan vi, är början till individens frigörelse ur den trånga egoismen, med allas strid mot alla och utvecklingen till socialismens mänskligheidsideal, där individerna äro bundna till varann genom aktning.

Men alla tankar, att i utvecklingskedjan, den ena länken smides oavbruten till den andra och i en jämn följd mänskligheten riktas med nya moment till större samförstånd och varaktig fred mellan riket och folken inbördes — se ut att endast ha varit irrbloss av diktare och drömmare i andens värld. Förkrympta ligga de mänskliga rättigheterna i stora delar av världen. Frihetens och humanitetens bud äro bannlysta. Våldets och brutalitetens triumfer har brutit sönder mycket av den värdefulla kontakt mellan folken, som byggts upp av det ideella arbetet och den snillrika tekniken.

Skola vi nu fira julen i hopplöshet och pessimism?

NEJ. Vi skola fira den i givandets anda mer än någonsin. Vi skola sträcka oss utanför släkt och vänkrets-givandet. Vi skola sträcka oss utanför landets gränser. Vårt världssamvete skall vibrera, verka och sprida ljus. KVINNOR. KAMRATER. Tänd julljusen med andakt. Tänd varje ljus med en god tanke. En tanke som går vidare och blir omsatt i gärningar till uppbyggandet av samhället på människovärdets grund.

I denna anda mötas vi.

Signe VESSMAN

Maria Roberg som af föreningen
 erhöll tillstånd att utföra sig, andij
 att de borde vara tacksamma mot
 herr Schmidt, som genom att gifva
 dem en så god betaltning, ställning
 i hushållningen förtryckt, och så godt som
 tvingat dem in i organisationen.

D Ä R G R U N D E N L A D E S

En röd strimma vid horisonten kallar Hulda Flood de första kvinnliga arbetarorganisationerna i sin jubileumsskrift, som utkom till förbundets femtonårsfest. Kvinnliga Arbetarförbundet i Malmö, som bildades 1888, utvecklade under den första tiden en livlig verksamhet och var en direkt förelöpare till våra socialdemokratiska kvinnoklubbar. Marta Larsson ger oss här nedan några inblickar i vad de skånska arbetarkvinnorna under slutet av förra seklet gjorde för att fackligt organisera kvinnorna, hur de tog initiativet till socialistisk skola för barn, bedrev en omfattande upplysningsverksamhet samt för övrigt flitigt deltog i uppbyggandet av partiets organisationer och ekonomiska företag. Under den korta tid förbundet verkade till 1892, då det upplöstes, hann det sätta märkbara spår i den svenska arbetarrörelsens historia.

Den 6 november 1881 utlyste skräddaren August Palm ett möte å hotell Stockholm i Malmö, där han skulle tala över ämnet: Vad vilja socialdemokraterna? Resultatet av detta möte blev en organisation, som kallade sig Socialdemokratiska partiet. Föreningen, som vid starten räknade ett trettio-tal medlemmar, existerade en månad, varefter den nedlade sin verksamhet.

Denna den första socialistiska sådden hade emellertid ej helt fallit på hälleberget, ty redan efter någon månad var man färdig för bildandet av en ny organisation, som erhöll samma namn som den första. För att giva det nya partiet bättre styrka och samtidigt ha ett språkrör utåt, startades också Folkviljan med Palm som redaktör. Men ej heller då var tiden mogen för

socialismen, och 1884 stod även detta socialdemokratiska parti inför upplösningen.

Snart togs emellertid för tredje gången initiativ till bildandet av en socialdemokratisk organisation, som i dopet erhöll ett betydligt anspråklösare namn än de båda förutvarande. Den kallade sig Malmö Arbetareklubb och är den nuvarande Socialdemokratiska föreningen, som 1935 firade femtioårsjubileum.

Kort därpå lämnade August Palm Malmö. Schism hade uppstått mellan honom och de ledande inom den nya organisationen. Meningarna bröto sig om organisationsmetoderna, tidningens ekonomiska skötsel och mycket annat. Man blev som så ofta oense om vägarna, fastän man strävade mot samma mål. Palm begav sig ut på en

omfattande agitationsturné i Sverige och hamnade omsider i Stockholm, där han startade Socialdemokraten, vars första nummer utkom den 25 september 1885 och hade till motto: Frihet, Jämlikhet, Broderskap.

En medarbetare fann August Palm i den unge Axel Danielsson, som vid tidpunkten för Socialdemokratens startande levde i ytterlig misär i Stockholm.

Axel Danielsson, som snart helt vanns för socialismen, lämnade vid regimskiftet i Socialdemokraten 1887 Stockholm för att bosätta sig i Malmö, där han med partivännernas hjälp startade Arbetet, vars provnummer utkom 6 augusti 1887. Därmed var den skånska arbetarrörelsen stabiliserad och har tillsammans med Arbetet gått

till en utveckling, som säkerligen vida överträffar till och med de första socialisternas drömmar och förhoppningar.

Men med att den socialdemokratiska rörelsen växte sig allt starkare uppstod tanken, att man borde söka intressera även kvinnorna för den nya läran och den 28 september 1888 utlystes ett möte, varvid typografen Nils Wessel talade över ämnet: "Kvinnan och arbetarörelsen". Mötet hölls i Lilla Kvarngatan 3, en av de få lokaler, som stodo socialdemokraterna till buds, rädd som man var för denna nya, samhällsomstörtande rörelse, som hade till uppgift att uppvisa folket mot det bestående samhällssystemet.

Rädd i ordets bokstavliga bemärkelse var

honom lusten att lägga sig i rättvisans och Malmö stads angelägenheter, för att inte tala om vår herres och religionens.

Linjerna för den nya kvinnorörelsen voro ännu ej utstakade, och redan på detta första möte utspann sig en livlig diskussion om, huruvida man skulle anse kvinnorna kapabla att arbeta ensamma redan från början, eller om männen skulle biträda dem i arbetet. Striden härom fördes dock huvudsakligast mellan de närvarande männen och efter en lång och ganska hetsig debatt segrade den riktning, som ansåg, att en samverkan skulle vara bäst. En kommitté på tre kvinnor och två män tillsattes att utföra det förberedande arbetet till nästa och konstituerande mötet, som hölls den 17

oktober. Föreningen erhöll namnet Kvinnliga arbetareförbundet.

Den nybildade föreningen tog som en sin speciella uppgift att fackligt organisera kvinnorna, och den grupp, som låg närmast till hands att göras till föremål för organisationsplaner, var hantlangerskorna på Malmö Yllefabrik.

Hantlangerskorna i Malmö äro omöjliga att helt gå förbi, när man skriver denna den första socialdemokratiska kvinnoklubbens historia. På den gamla protokollbokens blad möter gång efter annan den djupaste och uppriktigaste harm över det sätt, varpå arbetarklassens kvinnor behandlades av dem, vars slavar de voro. Slavar i ordets verkliga bemärkelse.

Malmö Yllefabrik brann ned mars 1888 och återuppbyggandet av densamma igångsattes omedelbart. Redan i augusti utbröt emellertid strejk bland hantlangarna, som begärde timlönens höjande från sexton till aderton öre. Efter en dags strejk beviljades arbetarnas begäran och arbetet återupptogs — för en dag. Så var det färdigt igen. Byggmästaren begärde, att tjuugoåttategelstenar skulle bäras i varje börda. Arbetarna vägrade. Det var omöjligt att med tolv timmars arbetsdag, i regel mera, på sommaren och vid gynnsam väderlek ända till fjorton, femton timmar, bära sådana bördor utan att på mycket kort tid förstöra sig. Hantlangarna proklamerade åter strejk och nu ställde murarna sig solidariska. Efter två veckor var man färdig för uppgörelse. Arbetarna gingo med på att bära tjugotre stenar i varje börda men ställde som ett oavvisligt villkor, att den förman, som kommit upp med förslaget, skulle avskedas.

Det är kort efter denna strejk hantlangerskorna rycker in på scenen. För att inte de efter branden arbetslösa kvinnorna skulle helt gå under av svält och umbäranden, medan de väntade på fabriken återuppbyggande och naturligtvis också för att ha dem till hands, när arbetet skulle börja, tillerkände dem fabrikör Schmidt ett veckobidrag av tre kronor. För att emellertid få någon valuta för dessa tre kronor, och säkert också som en liten hämnd för hantlangarnas olägliga arbetsnedläggelser, kommanderade Schmidten sina väverskor och spinnerskor att långa sten åt murarna på bygget. Detta med hot om att eljest bli berövade "väntepengen".

Förskräckta och kuvade infunno sig arbeterskorna, placerades i sicksack och lågde sten uppåt ställningarna. På detta sätt arbetade ett hundratal kvinnor minst tolv timmar om dagen. I arbetslön erhöilo de tre kronor i veckan, som tillsammans med de tre kronorna i väntepening utgjorde en veckolön av sex kronor.

Arbetarna stodo maktlösa. De kunde ej förhindra utnyttjandet av de blottställda, arbetslösa kvinnorna. Arbetet skriver den 28 oktober 1888:

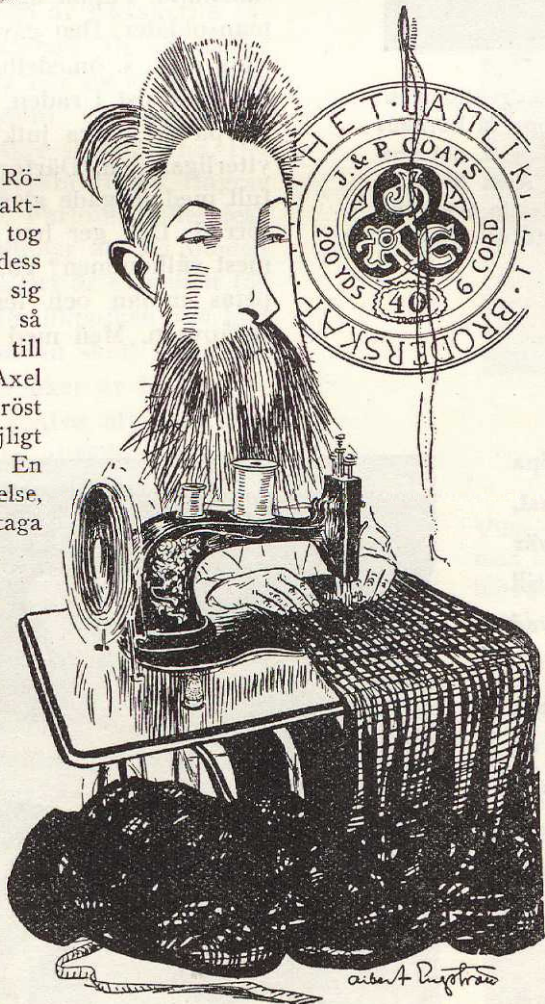
"Det är en sorglig syn att se de arma kvinnorna likt oskäligen djur av förmännen drivas att under ständig livsfara uträtta ett arbete, som ej passar dem."

(Forts. i nästa n.r.)

*Tidningsupprägnen behandlades der-
efter. De upprägnade talarna
nyssnade de närvarande ist
mångt föremanerna på tidnings-
arbetet, och liksom i andra förenin-
gar upprägnen antogs med
ingången*

man kanske egentligen inte. Inte ännu. Rörelsen var så ny och så fullkomligt maktlös, att man inom de styrandes led ej tog den riktigt på allvar eller trodde på dess varaktiga bestånd. Men man förargade sig över dess förkämpar, förargade sig så grundligt, att man använde sig av alla till buds stående medel att kväsa dem. Axel Danielsson var visserligen en ropandes röst i öknen, som det hittills visat sig omöjligt att tysta, men man hoppades det bästa. En längre tids vistelse på Malmö cellfängelse, där han nyligen inburats, skulle väl betaga

Överst på föregående sida ett porträtt av Elma Sundqvist, senare mera känd under namnet Elma Danielsson, samt en passus ur textilarbetarnas gamla protokollbok som visar att det fanns gott gry hos pionjärerna. Här intill en karikatyr av mästern Palm och ett annat utdrag ur protokollsboken, där solidariteten med den egna tidningen Arbetet kommer fram. Under sin första tid hade den att kämpa mot stora ekonomiska svårigheter. Det här citerade protokollet finns på Arbetarrörelsens Arkiv i Stockholm.

Barnen måste få utrymme för fantasi och konstruktionslust. Ett stycke linoleum fäst på väggen ger utlopp åt barnens behov att klottra och är av lagom storlek, d. v. s. det passar för handens och ej för fingrarnas grepp. Alva Myrdals uppmaning: Låt inte ordningssamheten alldeles ta överhand över uppfostran, kanske det är på sin plats att påpeka.

Nu är det snart jul igen. Man skall köpa julklappar. Det är en ganska svår konst, nota bene om man verkligen gör sig besvär med att välja ut sådant, som kan bli till nytta för mottagaren och inte köper vad som helst för att "ha det gjort". Vad är svårare än att välja till barnen? Så många tusen leksaker som det finns. Men just nu pågår i Stockholm en utställning arrangerad av hemkommittén. Den heter "Riktiga leksaker" och rektor Alva Myrdal har till den skrivit en handledning med samma namn.

Farbror Pålles leksaker gå ej sönder i första taget.

DE RIKTIGA LEKSAKERNA

Medan vi åker upp i en av Pubs stora hissar till leksaksavdelningen måste vi om möjligt eliminera vår egen smak. Låt oss vara litet generösa. I en jultidning som gavs ut förra året hade en tecknare uttryckt den uppmaningen i en barnserie, som hette "Lillan får julklappar". Lillan sitter där och tar nådigt emot gåvorna. Mormor, som tycker mycket om god mat, kommer med en dockspis. Mamma som svärmar för hundar med en leksakshund. Pappa har köpt ett leksakståg och store bror tennsoldater. Den gåvan är avsedd att verka som bumerang d. v. s. omedelbart återgå till givaren. Stora syster kommer sist i raden, mycket generad. Hon har förköpt sig på de andra julklapparna och inte haft pengar till ytterligare en. Därför har hon samlat ihop en hel ask full med färgade glasknappar och glaskulor ur sitt eget förråd. Den ger hon Lillan. Vilken leksak tror ni blir mest välkommen? Jo, stora systers. Den fina dockspisen petas undan och tennsoldaterna kastas omedelbart i skräpvrån. Men med de härliga glaskulorna har Lillan

roligt hela kvällen. Med dem bygger hon upp en värld i miniatyr. Kärleken förmår allt, heter det. Och då kanske den också förmår få fram det svåraste av allt, självövertinnelsen.

Vi måste lära oss att se leksakerna med barnens ögon. Men eftersom det inte är så lätt, får vi väl vara glada för de råd vi kan få av pedagoger och psykologer, som har större förutsättningar än vi att tränga in i barnets psyke.

Nu tänker kanske någon som så: Ja, men är det där så viktigt då? Jag fick minsann inga leksaker alls. Jag fick springa omkring därhemma på gården och leka så gott jag kunde utan hjälpmedel. Och om hon eller han inte precis tänker ut sin tanke: varför skall barnen ha det bättre än jag, så ligger den ändå och mal i det undermedvetna. Barnpsykologen skulle omedelbart svara: Ja, se den som är uppväxt på landet behöver inte leksaker i samma utsträckning som stadsbarnet. Den har ju redan en härligare miljö för sina lekar, än den konstgjorda vi kan skapa fram. Men stadsbarnet "lär för livet" genom att pröva sig fram och leda sin fantasi över till ständigt nya livsområden. Och det skall vi komma ihåg: Leksaker är ingen lyx. Lek är barnens arbete. Och när det nu konsumeras leksaker för ungefär 3 miljoner kronor om året, så bör man väl se till att man får det bästa möjliga för den summan.

Vi kommer in i utställningslokalen och börjar se oss om. Vi upptäcker snart att expositionen är ordnad i olika avdelningar för de olika barnåldrarna. Avdelningen för leksaker för barn mellan 1 till 3 år har som motto: "Barn skola ha rörelseleksaker och ordningsleksaker." För åldern 3—7 år dominerar bygglådorna och dockorna med deras tillbehör. För barn i skolåldern är leksakerna sådana att de lämpa sig för konstruktioner. De är medlet för ett utvecklande av fantasin. Alla bör de vara gjorda i ett hållbart material, trä eller gummi.

Ju mindre barnet är, ju större leksaker skall det ha. Det skall inte ha leksaker som passar våra flinka fingrar utan deras egna tröga små händer. Farbror Pålles leksaker på utställningen spår jag kommer att stå modell för många hemmagjorda denna jul. Det är så enkelt för pappa att yxa till en liten gungbåt för lillpojken, om han bara har en modell att gå efter. Så nu skall jag passa på tillfället att avslöja att hans leksaker är både fotograferade och närmare beskrivna i Alva Myrdals broschyr: Riktiga leksaker. I ett hörn av utställningslokalen stöta vi på barnens egen vrå, avskild med två halvväggar av masonit. Därinne leker barnen ostörda. Den egna lekvrån hur liten och enkel den än är, är barnens rättmätiga del av det egna hemmet.

Tennsoldaten kan vi byta ut mot en fredligare figur. Låt barnen få små modeller av t. ex. bondgårdar med husbonden och alla djuren. Just till fridens högtid passar väl ett sådant utbyte bra. Ty om vi skola länka in leksakerna i undervisningssystemet — vilket vi bör göra men som måste ske omärkligt för barnet — så vill vi väl gärna att lekundervisningen skall fostra våra barn till fredliga, ansvarskännande samhällsmedborgare, inte sant? Uppmuntra skapandedriften och undertrycka destruktionsdriften! Kärleken till allt levande är den bästa gåva vi kan skänka dem!

Den BLONDA

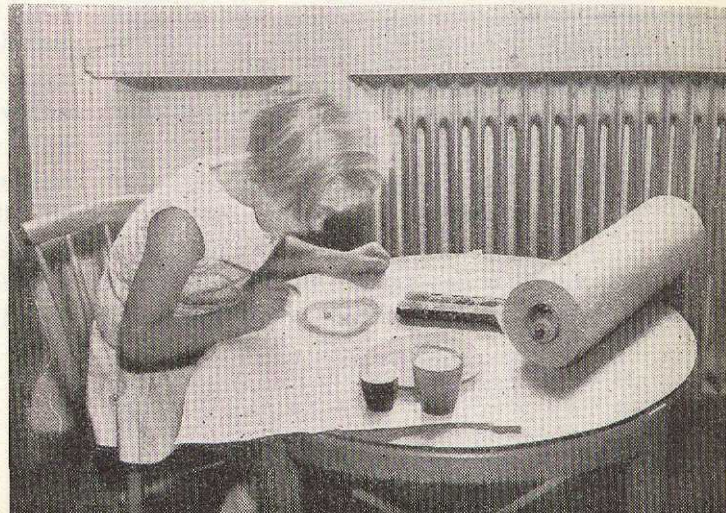

Baby skall ha gummileksaker, skallerringar och mjuka leksaksdjur, när gripförmågan utvecklas. De ger den första jämförelsen mellan hårt och mjukt, mellan mörkt och ljus, mellan runt och kantigt.

Nutidens barn, som kanske lika gärna kommer att bygga ångturbiner i Göteborg som röja plantager i Sydamerika eller fostra de små själarna i Arvidsjaur eller nåtla skor i Örebro får genom de riktiga leksakerna erfarenheter av nya livsområden. Har inte tennsoldaternas efterträdare en uppgift att fylla?

Vilken tillfredsställelse att få stryka strålände färger med breda kraftiga penslar på inte allt för knappt tilltaget papper! En rulle billigt papper är ganska överkomlig liksom de vattenlösliga påsfärgerna.

Sagor skall roa genom sin humor eller vara fyllda av älskvärd naturmystik. Vi skulle säkert finna, att för alla åldrar behövs mycket mer av det sagoberättande som uppmärksammar det strålande fantastiska som kan hända ute i det riktiga livet mer än det som inte alls är rimligt, säger de sakkunniga, som julintervjuats,

Barn och sagor, är det inte två begrepp, som hänger samman! Men hur passar i själva verket de gamla sagorna till de nya barnen? Så länge inte föräldrar och andra intresserade lägger fram krav på en ny typ av barnlitteratur kommer sagornas idévärld att vara densamma som förut: författarna rör sig kring de traditionella motiven om den ädle kungen, den hemska draken, den ljuva prinsessan och den obeskrivligt fattige vallpojken. Godheten är övernaturlig, så man ger givetvis bort kläderna på kroppen, är munter och glad, fast man ej fått mat på hela dagen, övervinner drakar genom list och till sist regnar det silverslantar från himlen, eller bröllopet med prinsessan står för dörren!

I motsatt fall utmålas den raffinerade grymheten — ofta symboliserad i styvmodersgestalten. — Om ändå livet finge flyta fram lite i lugnare i sagorna, och färgerna ej vore så grälla! Därför behöver det ej prutas av på spänningsmoment. Man får ju lika bra på en ollonborre till månen eller tillbringa en weekend på havsbotten utan grymhet och skräck till bakgrund! Sagor skall roa genom sin humor eller vara fyllda av älskvärd naturmystik, de groteska trollsagorna ha ingen uppgift att fylla — säkert ha de mycken mörkrädsla och orolig sömn på sitt samvete.

Sagor äro omtäckta av barn, det är otvivelaktigt, men är icke deras popularitet starkt hotad av skildringar ur

Saklighet, humor

Bort med bondfångaremoral
De stora undren i vår tid, äventyren i vår

vanligt vardagsliv, där barnens obehagliga lust att identifiera blir tillfredsställd? "Kan något sådant hända mej" väger tyngre i vågskålen än "det där var skojigt förstås, men det var ju bara en saga" — Det skulle vara lyckligt om lite fler svenska författare ginge in för denna kategori av förströelseböcker. För närvarande gör sig översättningarna mer gällande. Förutsättningarna för att kunna beskriva vardagslivet sådant det gestaltar sig för barnet av i dag fordrar obönhörligt kontakt med barn. Man kan inte vid skrivbordet konstruera upp hur det var i ens egen barndom för kanske ett kvartsekel sedan. Därför är Upton Sinclairs motivering för sin vägran att skriva en barnbok så riktig: "min son är vuxen nu..."

Det är fröken ELLA SENNEGÅRD, som gör dessa reflexioner, när Morgonbris finner henne sysselsatt med att blanda till de klaraste röda, blå, gula och gröna färger i rejäla skokrämsburkar till förstaklassarna i Olofslunds skola. Och fröken Sennegård låter frågan gå vidare till andra auktoriteter på barnuppfostrans och barnlitteraturens område.

Jag ger inte ut en barnbok, som inte fyller de krav, jag vill ställa på den, säger bokförläggare AXEL HOLMSTRÖM, som de sista åren tagit som sin uppgift att tillföra den svenska ungdomslitteraturens nya friska skott. Hans Lisa Tetznerböcker Fotbollen och Kom med ut i världen, som radiolyssnarna stiftade bekantskap med förra året, samt den obetalbara Petjka och klockan, Vi i 67:an och årets tre nya böcker skiljer sig så mycket man

och realism efterlysas

och styvmoderssagor i skilsmässornas tid.
moderna arbetsmiljö söker efter svenska barnboksförfattare

kan begära från den traditionella barnlitteraturen.

— Jag har rest mycket i vårt land och föreläst, och ofta har jag bott hos arbetarfamiljer. Jag blev bekant med deras barn, och när sedan julen kom, ville jag sända dem en liten hälsning i form av en trevlig bok. Det var då jag upptäckte, att det rådde brist på verkligt goda barnböcker. Det fanns bara de gamla vanliga sagoböckerna med troll och jättar och prinsessor för de minsta, en föräldrad indian- och sjörövarromantik för pojkarna och tårdrypande sentimentala flickböcker. Men sakligheten, humorn, realismen saknades. För att finna vår tids ungdomsbok måste man gå till utlandet. Där har under de senaste åren vuxit fram ett nytt slags ungdomsböcker, friska, verklighetstroga skildringar av verkliga levande ungdomar. Jag skrev till Upton Sinclair, men han ansåg sig inte då kunna skriva barnböcker. "Min son är redan vuxen", svarade han.

1931 utgav jag första boken i min ungdomsserie, det var Petjka och klockan, historien om en rysk liten tjuvpojkens utveckling till en nyttig, samhälls-duglig medborgare. Humoristiskt och medryckande skildrades livet ur en trettonårig liten trasvargs synvinkel, utan all politisk tendens.

— Det var ett experiment. Det är nästan självklart att det inte lyckades?

— Hela den svenska pressen uppmärksamade boken. Hasse Z skrev att det inte bara var en trevlig historia utan också fin litteratur. Men det är alldeles riktigt, den gick inte då. Det är nämligen föräldrarna, som köper böcker. De går in i bokhandeln och

frågar efter "en barnbok". Att det är viktigt att välja och sova för barnfantasierna, tänker de inte på. Inte en gång arbetarorganisationerna med sitt bildnings- och studieintresse förstår att det till och med är viktigare för barnen än för äldre att få riktig litteratur. Jag har förgäves föreslagit att det vid julfester skulle delas ut billiga och bra barnböcker i stället för gottapåsar, som minsann inte blir så mycket billigare.

Det är böcker, som skildrar nutidsungdomen, som jag vill ha fram. Barnen känner igen sig själva, de finner att det riktiga livet kan bjuda på fantastiskt strålände äventyr.

"Om jag skulle skriva en saga", säger författarinnan Astrid Forsberg, "så skulle jag först och främst söka i minnet uppleva mina egna barnomsintryck! Då var tingen i sig själv sagolika... t. ex. kons ögon, en tor dyvel, som låg på rygg och sparkade, eller molnen, som drev fram på himlen likt ståtliga riddare, vilka drabbade samman ibland. Händelselösa dagar fanns inte på den tiden. En fågelbegravning, som vi barn anordnade, eller ett träd, splittrat av blixten... allt var färgrikt och dramatiskt. Men, jag skulle också sätta mig in i den flickans tankevärld, som vandrar i barndomslandet utefter dikesrenar och på blommande ängar och bara väntar, att ett under skall hända: en jätte komma ut ur det grå berget eller ett praktfullt guldslott dyka upp ur solnedgången... Moraliserat skulle jag inte göra, i varje fall mycket försiktigt. Skuld känslan, som ju är så stark hos barn, skulle bli vidrörd, men det

skulle också lämnas rum för ömhetsförst och humor... Liksom i de gamla folksagorna bör det inuitida barnlitteratur finnas intelligent, pigga och förslagna barn och vuxna", säger Astrid Forsberg till sist.

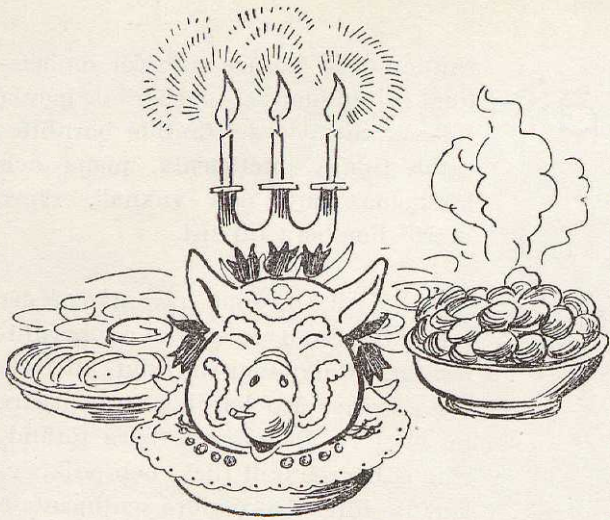
Eva Hedén, som har många års erfarenhet som recensent av barnlitteratur, uttalar som sin åsikt, att trots vissa brister äro barnböckerna bättre nu än förr. Denna märkbara förändring gäller särskilt flick- och pojkböcker. De förra äro mindre sentimentala och mindre moraliserande — friskare med ett ord sagt. Böckerna för pojkar äro fyllda av spännande äventyr, där den moderna tekniken, upptäcktsfärder till främmande länder och friluftsliv skapar en miljö, som tilltalar nutidsungdomen... Det vore dock lyckligt, om föräldrar ej helt glömde bort de s. k. klassiska barnböckerna för vad bokläddisken av i dag har att bjuda. Fortfarande talar t. ex. Topelius ett språk, som barn förstå, och Gullivers resor tjusa nu som förr!

Om nödvändigheten av en sagovärld för barn att ta sin tillflykt till undan livets missträkningar men också om

(Forts. å sid. 27.)

Vad gör lillen så betänksam när han bläddrar i bilderboken?

OM JULMAT

Maj ringer och ber: snälla tant, skriv något om julmat.

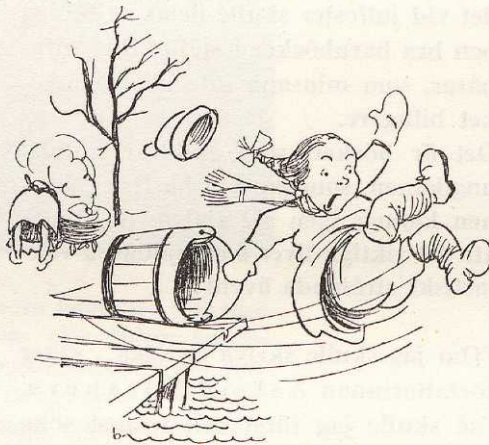
Herregud, svarar jag, vad skall man skriva om den annat än att den ligger färdig och fin på fat, som allt annat nu förtiden.

När jag ser på julsinkan, som numera mest av allt liknar en gavelvägg på Hans och Gretas pepparkakshus och tänker på tillkomsten av min barndoms julmat, så fattar jag livligt innebörden i den halvvuxna ungdomens dagliga stående uttryck: de ä' ju löjligt.

Majgrisen (var snäll och sätt inte majgreven) slaktades i slutet av november. Jag var vettskrämd den dagen, ty naturligtvis skulle jag, eftersom jag var äldsta flickan i huset, ta emot svinblodet. Jag hade en bror som var äldre, men det var inte pojkgöra att röra i svinblod, se, så det kom aldrig på frågan att han skulle åtagit sig det jobbet. Att detta inte heller var flickgöra, kan jag intyga. Nå, ingen skall tro allt en liten tolvåringars lidanden var slut samtidigt med grisens. När ens grisblodöverstänkta armar och ansikte nödtorftigt rengjorts, då hade farbror Gustav, som stack grisen, redan hunnit sprätta upp magen på honom eller d e n n e, borde jag väl skriva, ty det var ju gudskelovoch tack ingen fargalt. — Ja, jag skulle ju skriva om julmat, och då blir det också om hedendom och blot och inmat, varsågod!

Alla dessa besynnerligheter skulle mor och jag nu ta hand om, det visste jag, ty jag var inte gammal, men jag var van. Ner till ån bar det med alltsammans på en kärra — att en vanlig enkel gris kunde ha så mycket inombords; och ångade varmt och rök gjordet också... Nere vi åkanten hade vi en eldstad för tvätt — det var på den ljuvliga tiden innan sulfituluten förpes-

tat vattnet i min barndoms bad och fiskeå — och där värmdes vi också vattnet vid slakt. Nu skulle de ursköljas, alla dessa krok-, tjock- och smaltarmar. Ifall grisen också hade tolvfinger- och blindtarm, var det ingen som vålade sig om att ta reda på, vi rörde oss inte med tum utan med alnmått. En gång, och det var just den vintern

som jag skulle fylla tolv, missade jag på den hösthala klappbryggan när jag skulle hämta upp vatten att slå i kopparkitteln för uppvärmning. Simma kunde jag inte då och när jag gled ut på bråddjupet trodde jag att min sista stund var kommen, så jag skrek hjärtslitande: Gud i himlen hjälp mig, jag ska skölja tarmar! Och eftersom jag hade tre yllestubbar på mig, lyckades jag hålla mig flytande tills hjälpen kom.

Mödans lön kom ju sedan i form av härligt god julmat.

Om leverpastejen vet jag bara en sann berättelse ur livet. En engelsk dam råkade en gång komma in i ett sällskap som var så förnämt att ingenting vad det gällde människokroppen m e l l a n huvudet och fötterna fick talas om.

Hon dog på fläcken, för hon hade nämligen ont i levern.

En julmat, som också kan te sig lite löjlig är lutfisken. Men ömt behandlad blir en rynkig gråsida till en elfbensfärgad läckerhet, som smakar kalas — om den ätes med "skånsk senap" i såsen. Men kom ihåg att innan denna senap blir sås skall den rullas med en kanonkula i ett knä från Karl den tolfte tid. Annars kan ingen skåning äta den. — Hur lutfiskens skinn sedan smakar i kaffet ska vi inte tala om när vi träffas.

Ja, nu skulle det vara slut om julmaten, men vi har inte talat om bröd. Tycker ni om saffran? Det måste man fråga först innan man bjuder nu när det sitter så mycket skåningar i regeringen. För det är ju dom som bestämmer vad vi skall äta, hur vi skall äta och om vi skall äta. Och en skåning gillar inte saffran. En sådan där skåning som bestämmer blev en gång bjuden på kaffe med dopp häruppe i Stockholm. Han bet i bullen, vände på biten och vändades, men han svalde inte. Till sist kom han fram till mig. Grön i ansiktet, gul i ögonen och med munnen full av otuggad saffransbulla sluddrade han fram: kära tant Augusta vad skall jag ta mig till här, dom har spillt nån'ting på brödet, så jag kan inte ä'tat. God jul önskas er alla av

Tant AUGUSTA

B A K O M D I S K E N

Människorna uppför sig annorlunda, när de handlar på Epa, än när de går in i en vanlig affär, påpekar en expedit för Morgonbris, och talar samtidigt om att expeditions yrke är krävande, mer kvalificerat och mångsidigare än kunderna tror.

Fröken Greta Lundén är biträde i en Epa-affär. Halv nio på morgonen börjar arbetet, och strax efter sex på eftermiddagen när Epas stora portar stängts går hon hem. Hon bor hos sina föräldrar och betalar 80 kr. i månaden för husrum och mat. Efter att i några år varit biträde i en herrekipering kom hon in som extra på Epa. Lönen under provhalvåret var 90 kronor i månaden. Musiken, hetsen, de brådskaande otåliga människoskarnorna, som varje minut suges in genom dörrarna var till att börja med ganska olidligt.

— Människorna uppför sig annorlunda, när de handlar på Epa, än när de går in i en vanlig affär. Det är kanske den ständiga brådskan framför våra diskar, som gör dem otåliga. Tack vare fackföreningen fick hon 140 kronor på en gång, när hon sedan blev ordinarie. Det var nämligen en del krångel först, när firman inte ville ta hänsyn till att hon genom mångårig praktik och sin ålder hade avtalsenlig rätt till högre lön än vanliga nybörjare. Nästa etapp på löneskalan är 160 kronor, och det högsta man kan komma upp till som biträde är 180 kronor.

— Men sen tillkommer väl provisionen? Det har ju alla butiksbiträden?
— På egen försäljning får man $\frac{1}{4}$ procent och som första biträde har jag nu dessutom $\frac{1}{10}$ procent av försäljningen på hela avdelningen. Sammanlagt uppgår inkomsten av dessa provisioner till 15 eller 20 kronor i månaden. Men sedan har jag ansvaret för kassan, såtillvida att jag får täcka eventuella brister i dagskassan.

— Händer det aldrig att kassan visar plus?

— Jo, men det har jag däremot ingenting att göra med.

— Utgifter skatter, livförsäkringar?

— 102 kronor betalade jag i skatt sist, och nu har jag just en på 55 kronor. En livförsäkring har jag, som drar 7:86 i kvartalet, och en sjukförsäkring för 2:25 i månaden. Till fackföreningen betalar jag omkring 4:— i månaden och där ingår även försäkring för

olycksfall utanför arbetet och avgift till arbetslöshetskassan.

Välskött och vårdad måste man vara när man står bakom en disk, var fjortonde dag går 3:— kronor till hårvården, och därtill kommer vad som behövs för en liten diskret make up. Tandläkaren får man likaledes vara noga med.

— Möjligheter till avancemang?

Ett par tre kvinnliga avdelningschefer finns det i hela Stockholm inom Epa. De flesta är alltså män. Men fröken Lundén anser, att det bör vara ganska naturligt med kvinnliga chefer på vissa avdelningar.

— Nöjen?

— Kort till Skådebanan. Går lika ofta på teatern som på bio under vintern. Köper inga böcker, men däremot olika veckotidningar.

Julhetsen har börjat. Det såg vi i tidningarna häromdagen, då stora bokstäver annonserade efter extra biträden till ett av Epas konkurrentföretag.

— Det är unga flickor som tas in vid julen. Femton, sexton år. Det råder intet tvivel om att det vore fördelaktigare att ta in tränat folk. En expedit med vana arbetar effektivare än tre av dessa småflickor, som ingenting kan. Men de är ju billigare.

— Själva får vi övertidsbetalning, när vi under julbrådskan arbetar över. Fjorton dagar före jul har leksaksavdelningen fullt göra till klockan elva och tolv på nätterna.

Regelbunden extrahjälp har vi varje dag mellan klockan elva och halv fyra, då det är som mest folk i butikerna, och personalens luncher pågår. Då är det däremot endast tränad per-

sonal, som kommer i fråga, ofta gifta kvinnor, som arbetat bakom disken.

— Nej, här har inte förekommit angrepp mot gift kvinna tidigare. Men för en tid sedan blev en av våra gifta expediter uppkallad till kontoret. Hon fick sig förelagd en avskedsansökan att skriva under. Tiden för uppsägningen fick hon själv bestämma, men före första januari skulle hon gå. Någon underskrift blev emellertid inte av, däremot ringde hon omedelbart till fackföreningen. Ytterligare ett par gifta har blivit erbjudna att skriva under sina avskedsansökningar, men hittills nekat.

De andra flickorna här hyser inte alls någon önskan att se sina gifta kamrater gå. Den enda möjligheten för de flesta av oss att kunna gifta sig, det är att vi får behålla våra platser. Den enda förklaringen vi kan spåra till den plötsliga aktionen är att de äldre biträdenas löner skiljer sig rätt avsevärt från nyintagnas.

— Hur stor sjukersättningen är? Under en månads sjukdom får vi full betalning, sedan halv betalning.

I genomsnitt är de ordinarie flickorna bakom Epas diskar mellan tjugo och trettio år gamla, har vant sig vid gramfonmusiken, bullret och den ständiga strömmen av köpande frågande människor. De, som tror att ett biträde endast behöver tänka på att slå in saker i påsar tar fel. De har kvalificerat arbete och ett ganska drygt ansvar på sin lott. De skall själva se till att de olika säsongernas varor finns inne och utbytas i rätt tid. Och till och med en tanklös kund kan förstå att det behövs en aldrig svikande påpasslighet och snabbhet för att hålla diskarna prydliga och ordnade, samtidigt som ett tjug köplystna damer river i sakerna, frågar efter priser och kvaliteter, och raskt blir betjänade. MAJ

Flickorna är i allmänhet mellan tjugo och trettio år gamla, har vant sig vid gramfonmusiken, bullret och strömmen av köpande, frågande människor.

VANDRAREN SOM FANN JULEN

En ensam vandrare var på väg uppåt obygderna. Han kom söderifrån och när julafton inföll hade han hunnit ett gott stycke in i storskogarna.

Han hade beslutat att fira julen långt från staden och de många människorna, och det beslutet hade han fattat därför att han fått för sig att på sin vandring skulle han möta julen och lära känna den som aldrig förr.

Nu led det redan mot kväll. Mörkret tätnade, träden i skogen stod som raka tysta skiltvakter, och vandraren sjönk vid varje steg allt djupare i drivsnön. Han närde ett svagt hopp om att finna en kolaes koja innan natten. Men skogen var ständigt lika öde. När den blå skymningstimmen gick över i mörker och stjärnljus blossade upp på vinterhimlen, visste vandraren att nu började i skogen ett annat liv än dagens, och han slutade att spana efter en människoboning. Han undrade om det var nu han skulle möta julen.

Knappt hade han undrat detta, så framträdde ur skogsdunklet en hög gestalt, liksom växte den fram ur trädstammarnas konturer. Det var en ung man och han började gå stigen fram vid vandrarens sida.

"Väl mött!" hälsade den främmande.

"God jul!" hälsade vandraren tillbaka, ty nu hade helgen börjat och människorna skulle önska varandra god helg över allt i landet.

De gick båda på med långa kliv och vandraren fann det allt besvärligare att ta sig fram i snårskogen. Han hade

tänt sin lykta och han höll upp den och tittade närmare på skogsmannen. När skenet från lyktan gled över skogsmannens ansikte, glittrade ett par mörka ögon mot vandraren, som såg att mannen från skogen var klädd i grönt från topp till tå och att han gick så lätt framåt, som bar den lösa yrsnön honom. Han bar fjäder från skogsfågel i hatten och bälte av harskinn.

"Släck du lyktan!" rådde skogsmannen den andre, och vandraren lydde utan att fråga ens. Han snubblade i mörkret, och ris och grenar snärjde sig om hans fötter. Ett ögonblick var det som hade han tappat skogsmannen ur sikte. Han hörde ugglans skri och kurrande skogsduvor i närheten. Skulle det nu bära sig så illa att han måste gå vill i skogen utan att finna julen?

Men så märkte han att skogsmannen var vid hans sida igen och han kände hans grepp om armen.

"Res dig upp", sade skogsmannen. "Nu är vi strax framme!"

Skogen hade glesnat och de befann sig vid en stor öppen glänta. Det var nytändning och den späda månskåren hängde som ett gyllene horn över den mörka skogsranden, som gick fram över närmaste ås. På krönet av sluttningen framför dem brann en stor eld.

Skenet från elden lyste upp lång väg. Det gnistrade och brann över tuvor och mossor och det blänkte och flimrade rött på trädstammarna långt inåt skogen. Vart vandraren såg skymtade varelser, som alla var på väg till den stora elden. Han hörde tassel och tassell, fnitter och kluckande skratt. Skogsfolket var i rörelse. Småfolk och nissar, rån, vättar och klumpiga stortroll, som så när hade knuffat ner vandraren i drivan igen, när de skumpade förbi. När han såg sig om bländade honom blixtrar från huldrans ögon från varje snår. Huldran skrattade gällt, det lät som vallkons skälla, och det kunde locka både folk och fänad i försåt. Vandraren höll sig tätt bakom skogsmannen.

"Gå varsamt fram!" bad skogsmannen. En skir spindelväv klädde mossan. Vandraren gned med handen över ögonen och såg att älvfolket trädde långdansen uppför sluttningen. Nattdimman flöt som en kall ånga fram ur skogen. En gammal man med grått skägg och röd luva rörde om i den sprakande elden. Han måtte känna skogsmannen, ty när de kommit upp på backen bjöd han dem båda att slå sig ner alldeles i närheten.

De hade hamnat i en skara skogsfolk, som var av skogsmannens sort. De var alla klädda i grönt, var mörka i hyn och hade ekorrbruna, lysande ögon. Den vackraste skogsflickan såg på vandraren med ögon, djupa i blicken som skogstjärnen. En fladdermus strök sig mot hennes kind, hon bara log däråt, och en ekorre grep med tassens i de långa burriga hårslingorna, som föll ner över hennes axlar. Som när en grå skugga glider fram över marken kom en hund springande med ljudlösa steg och lade sin spetsiga nos på skogsmannens knä och tittade åt vandraren till med underligt lurande och glättig blick. Vandraren makade på sig. Han såg att det var vargen.

Den gamle vid elden bjöd tystnad. Smånissarna slutade att släpa ris och kubbar till bålet. Älvfolket, som höll sig längst bort, upphörde med dansen, de sträckte sig på tå och höll slöjorna lyftade.

"Det är julnatt, helig julnatt!" sade den gamle och hans

röst ekade långt bortåt. "Julnatt! Julnatt!" ljöd det runt om, och mot klipphällarna dånade det dovt: "julnatt, julnatt!"

"Skogens folk firar solvändan liksom människorna", sade den gamle. "Solen kommer tillbaka och skingrar mörkret. Men det sägs att det är onda tider bland människorna och man fruktar att solen för alltid dolt sitt ansikte i sorg. Det är bara barnen, som gläder sig åt julen. Vad har mina utskickade — julens sändebud — att förmäla?" En jultomte med sliten grå rock och ruggig som en gammal fågel stampade snön av pjäxorna och sträckte skrumpna blåfrusna fingrar mot elden.

"Barnen tror inte på tomten", sade han. "Det är nog för mig, jag höll mig hemma i år! De glömmar gröten till tomten i gårdarna, och hundarna gläfsar åt en. Det är nog för mig! Men var blir julen av?"

"Du är maläten och skumsynt, gammelfar!" Tre glada jultomtar hade trängt sig fram. De tog i ring runt julelden och sjöng tomtetvisan.

"Vi kommer från den stora staden", berättade de. "Och där är det jul och fest och ljus och tomtar i dagarna femtio. Ni har aldrig sett maken till jul!"

Jo, vandraren hade sett maken, men han teg och tänkte för sig själv att det var den julen han vänt ryggen till. Skulle han då inte få veta annat på sin vandring?

Det gick ett mummel bland allt skogens folk. Jul i dagarna femtio! Nej, ingen hade hört på maken!

Jultomtarna fortsatte att berätta om staden och allt det märkvärdiga, som människorna omgav sig med. Den luggslitne tomten vred sina händer, när han hörde allt detta, och han gnällde oj, oj, och visste inte vad han skulle tycka.

Och tomtarna blev allt ivrigare, de berättade om det ljus, som kunde få människorna att se tvärs över haven, om surrande åkdon, som körde högt uppe i luften och for fram lika säkert som snabba båtar på haven. Det var ingen ända på alla märkvärdigheter och den sorgsne gamle jultomten blev nästan gråtfärdig. Vad skulle också en jultomte kunna komma med i en sådan tid!

Till slut måste åldringen vid elden tysta ner de ivriga små tomtarna.

"Men jag har sport", sade han och dämpade deras munterhet, "att solen vänt sitt ansikte från människorna, därför att det ljus människorna betjänar sig av inte bara är dem till glädje. Människorna gör illa. De sänder dödande eld mot stora och små, den elden sprider sig och människorna gråter. Och nu tror de inte på solen längre." Det gick ett underligt sus som av suckan genom skogen, och det var som om alla varelser runt om elden kröp ihop och smälte undan.

Det var ju människornas värld, jag ville bort ifrån, tänkte vandraren. Skall jag då aldrig finna julen?

Han höjde huvudet mot bröstet och lade armen över ögonen.

"Människorna är dumma, förblindade!" Den gamles röst lät nu hård och förbittrad. Julnatten hade blivit en sorgens natt.

Skogsmannen lade sin bruna, spensliga hand lätt mot vandrarens skuldra. Det kändes som beröringen av en fågelvinge. Vandraren såg upp igen och mötte hans milda blick.

Då förstod vandraren plötsligt. Han visste varför han gått den långa ensliga vägen hit in i ödemarkerna och hamnat här själva julnatten. Han hade velat fly människorna men nu kände han att han måste försvara dem. Han reste sig upp och strök håret ur den ljusa öppna pannan. Skogsmannen hade också rest sig och stod smärt som ett vidjetråd i sin gröna skogsdräkt vid hans sida. Hatten med fjädern höll han i hand, och det var underligt så lik han var vandraren.

Vandraren talade med jublande röst.

"När mörker lägger sig skyddande över landen, då gror det i det förborgade. När tiden är ond och människan lider, då växer hon sig stark, och längtan föder den nya tiden. När ljuset bryter fram har det redan funnits i människornas hjärtan, de visste det bara inte alltid, det har livnärt sig där, det yttre mörkret gav det tid att flamma upp. Mörkret är ljusets tjänare, se det viker undan och bereder väg."

Vandraren hade funnit julen. Han visste vad som ägde rum, när mörkret är som starkast och solen vänder åter. Han hade själv funnit julen. Han var utom sig av glädje. En sista brand från skogsfolkets juleld blossade upp. Den gamle, som skött elden, darrade av rörelse.

"Du har funnit det, min son", sade han. "Du skall berätta det för människorna. Mörkret viker undan. Solens vita ljus lär människan att se klart. Hennes kamp var inte förgäves. Den gav henne styrka, mod, visdom. Nu kommer glädjen, när människan skall lära känna sig själv och att handskas rätt med tingen. Hon har känt det svidande stålet genom sin egen själ, nu lär hon att älska, pånyttfödd med ny förtröstan. Mörkret har gjort sitt verk. Solen låter täckelset falla."

Brasan hade brunnit ner.

"Solen kommer tillbaka till människorna!" klingade det i alla tongångar segervisst genom ödemarkerna.

Ljudet från ropen blev allt svagare. Det lät som när fågelvingar flaxar bort. Det tassade runt om och tystnade. Älvfolket gick inte att urskilja längre. Himlen rodnade i öster.

Vandraren gnuggade ögonen. Han hade varit nära att somna, där han slagit sig ner igen i den mjuka snön. Han såg att han vilat helt nära en kolmila. En ung kolare stod böjd över honom och ruskade honom omilt vaken. "Du har gått hela natten", sade kolaren till honom. "Vinden har blåst ut ljuset i din lykta. Du var nära att domna bort i snön, hur kan man ge sig till att vila i en snödriva? Jag skulle se till milan nu som tur var. Nu följer du mig in i kojan, och vi firar helgen tillsammans, vi två." I närheten låg kolarens koja, just en sådan koja, som vandraren letat efter. Han reste sig makligt upp ur snön, som sövt honom. Som ett glödande klot rullade solen långsamt upp över åsarna. Solstrålarna bröt igenom nattens molnighet och den frostiga skarsnön gnistrade i morgonljuset.

"Jag har funnit julen", sade vandraren och skakade snön av sig. Han återgäldade kolarens handslag. Det var som om vandraren måste leta efter ett bekant drag i kolarens väderbitna ansikte.

Och när den unge kolaren skrattade mot honom var det skogsmannens blick han mötte.

Ulla BECKER

VI TÄNKER PÅ DE VÅRA OCH FRAMTIDEN

Företagsamhet under ansvar har åter blivit aktuellt. Det är Gimoindustriens öde, som nu ger ett påtagligt belägg för nödvändigheten av samhällelig kontroll över näringslivet. En hel bygd ser i ett slag marken gunga under fötterna genom en plötslig affärstransaktion. Medan myndigheterna undersöka möjligheterna för en utväg, funderar tvåtusen människor över hur livet skall gestalta sig.

Gimo brädgård lastar ut för sista gången. Omkring årskiftet skall den ligga övergiven och tyst. Men nu i kväll i novemberskymningen, hör vi plankorna slå mot varandra, vi känner lukten av trä och från andra sidan vägen kommer doften av pyrande kolmilor.

Mot kvällshimlen avtecknar sig hyttpiporna. Hyttan går inte för fullt, och snart skall den stå tom och övergiven liksom sågen och brädgården. Men i afton sjunger arbetet sin sång. I hyttan flyter glödande järn ner i den fina gjutsanden, som är urholkad i små fyrkanter, och inom några minuter ligger massan under våra fötter som höga lysande kyrkfönster, vart och ett med två rader små varma rutor.

Stilla ligger sågdammarnas vatten, och mörkt och tystnat ligger såghuset med sin tämligen nya inredning. Vi gonar oss i ljudet från hyttan. Ett tryggt levande ljud, som blivit Gimofolkets melodi. Den har ljudit så långt

tillbaka man kan komma ihåg. Minnena från far och farfar är förknippade med den och med den sträva lukten från milorna och ljudet av plankor, som staplas och av sågen i såghuset. Men före första februari skall industrien stå stilla och bygden ligga tyst som i helgdagsro. Undan för undan har bruken i dessa trakter nedlagt sin rörelse, och arbetarna, som släktled efter släktled haft sin bärgning här, blivit arbetslösa. Nu har turen kommit till kommunerna Skåftshammar, Hökhuvud, Harg och Edebo. Industrien har sålts, och tidningarna meddelade att båda parter var nöjda. De båda parterna var banken i Stockholm, som sålde och Korsnäsbolaget i Ångermanland, som köpte. Det fanns en tredje part också, men den hade ingenting med saken att skaffa, det var ju också bara folket självt i den berörda trakten, som nu hotas av katastrof och ruin. Det var de två tusen personer, som direkt och indirekt blir berörda. Först och främst arbetarna och deras familjer, och i andra hand skräddare, bagare, handlande, skomakare och andra, som driver rörelse. I Gimo är nittio procent av invånarna beroende av driften vid sågverket.

— Om bara inte slaget kommit så oförberett, säger vår Gimo-ciceron. Om man bara hade anat något i förväg. Vi förstår, att om man bara anat något, så skulle inte det prydliga nybyggda egnahemmet kommit till bland annat.

— Vi måste ju låna till allting. Engångsersättningarna, som bolaget lovat oss, hur långt räcker de? Några månader, och sen... Vi tänker mer på de våra och framtiden än den ersättningen kan uppväga. Men jag klagar inte för egen del. Det finns de, som har det värre.

Vi knackar på hos familj efter familj, och stiger in — direkt in i köken. Det är en egenhet, som dessa bostäder dela med andra liknande bolags, att man kommer direkt från farstun eller trappan in i köket. En annan gemensam sak är att varje farstu ibland kan delas av tjugofem, trettio personer.

Här kommer vi in i ett kök. Hemtrevnaden slår emot besökarna, som överallt i de andra hemmen. I rummet innanför ser vi husmor själv bakom symaskinen, ivrigt syende.

Kan man se att hon har tretton livskraftiga telningar och måste ha fört ett mer än strävsamt liv. Nej, i det vänliga leendet mot främlingen har inte någon bitterhet dröjt sig kvar, och de begynnande rynkorna kring ögonen är inte ristade av trött förtvivlan. Hur skulle man också ha tid att ett enda ögonblick slå sig till ro och grubbla, när man har så många slitvargar att hålla hela och rena och så många munnar att att mätta, tycks hela hennes trängna jag svara på den tysta frågan.

Meddelande

Trots höjda råvarupriser har
M a r a b o u genom rationell
produktion kunnat sänka priset
å **ERGO CACAO** till 30 öre.

FRÅN SVERIGES MODERNASTE CHOKLADFABRIK

— Jag tar dagen som den kommer, bekräftar hon sedan. Det måste jag göra. Det får väl alla lov till, där årsinkomsten inte uppgår till 2.000 kronor och det finns barn att ta vara på.

Ett kg bröd går det i matsäck varje dag till skolbarnen. Maten för övrigt får mest bestå av gröt och mjölk. Ibland kan jag köra med gröt tre gånger om dagen. Det kan hända att barnen knorrar, men far säger att maten är bra, och då får den duga. Det har också hänt att jag inte haft något att breda på brödet utan fått ta av barnens sparpengar för att köpa margarin.

— 1.200 kronor är vad jag tjänat i år, infaller mannen. De tre första månaderna var jag sjuk. Föregående år var sämre ändå. Då kunde vi få arbeta endast tre dagar i veckan, och ungdomen fick avsked helt och hållet. Vi har en son, som blev en rätt duktig fotbollsspelare under den tiden. Synd bara att han inte kan försörja sig på det. Och nu kommer detta till. Det kan ju inverka mer eller mindre hårt på olika människors tillvaro. Det finns naturligtvis de, som kan ha råd att gå arbetslösa en tid. Men en som jag måste ha arbete dagen efter det Gimo slutar.

Det är mycket som vi fundera över. Till exempel det myckna som skrivs i tidningarna om fonder till hjälp för barnrika familjer. Eller när det första gången hölls en skolkökskurs här i Gimo. En av våra flickor var med, och för en krona köpte hon en handbok, som talade om att kursen var avsedd för hushåll med två barn och sex tusen kronors inkomst. Jag har sedan många gånger undrat över det. Om kursen kanske var ämnad att utbilda hembiträden. För arbetarhustrur tänkte man tydligen inte på. Om vi hade fått en av socialstyrelsens hushållsböcker att föra, så skulle ingen ha trott på våra uppgifter. Ingen skulle tro det. Ingen mer än vi vet hur det är.

Det finns något i hans ögon, som skulle komma alla invändningar att falla till marken. Hustrun sätter fart på symaskinen, och hennes tillknäppta min säger, att här finns en gräns, som den utomstående ej släpps över.

Sex pojkar finns det i nästa familj, i åldern mellan tjugo och tre år. Den äldsta har förtjänat så mycket att han fick betala nittiotre öre i skatt. Två av pojkarna arbetade tillfälligt i sågen, men då det tycks vara kutym att låta dem gå, när de fyllt aderton år och kan ha rätt att få högre lön, skulle det ha blivit en kortvarig fröjd.

— Själv skulle jag inte ha något emot att flytta till en annan plats om vi kunde få arbete där, säger frun i huset. Men det låter sig väl knappast göra för en man på fyrtio år att komma in i något annat arbete. Enda hoppet för oss är nog att en ny industri kommer till stånd här för de äldre i första hand och en yrkesskola för ungdomen. När vi tar förhållandena så tungt här, så betyder det inte att vi haft bra förut. Tvärtom. Våra månadslöner har hållit sig omkring hundra kronor. Säl- lan har de överstigit tvåhundra. Vi har fria bostäder och fritt bränsle, men det värderas inte till mer än 195 kro-

nor pr år. De två föregående åren var svåra, fruktansvärt svåra. Hade det fortsatt så, då skulle samhället dött svältöden.

— Om man bara kunde få något att göra, som man kunde få en liten förtjänst på och sålunda bidra till uppehållet, säger en annan duktig husmor, som har ordnat ett hem så kärleksfullt, så prydligt och omsorgsfullt att man riktigt känner den arbetsglädje, som ligger bakom. Jag kan väva, sy och sticka, men det går inte att avyttra något här, så det skulle löna sig.

Man hade ju inte tänkt sig att det skulle sluta så här. Vi får vara beredda att låta en efter en av livförsäkringarna och sjukkassan gå. Vi tog livförsäkringar på barnen också, men nu vet vi inte om vi kan orka med dem ens. Det är ju inte så mycket på sig själv man tänker en sån här gång. Att man har minderåriga barn, som helt är beroende av en, det är det, som är värst.

— Ja, nog kan det kännas, när man lagt ner sina bästa år här, inskjuter mannen. Jag har arbetat här i tjugosju år, och nu får man ett så snöpligt slut. Ett år få vi bo kvar, sedan blir man utsparkad, för gammal och utan arbete.

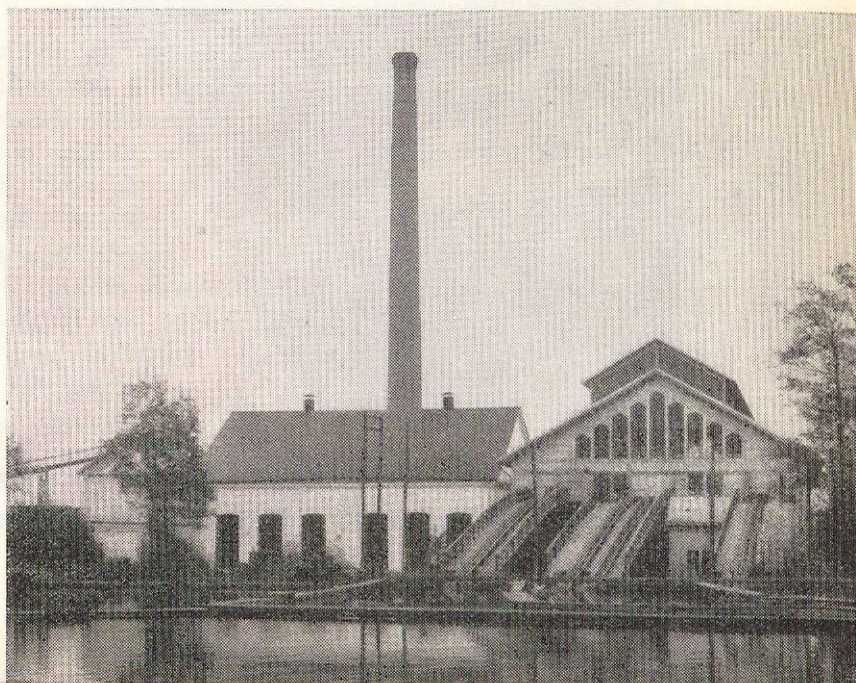
Och vidare vandrar vi från dörr till dörr. Vittnesbörden är beska. Rosiga framtidsdrömmar har fått en frostknäpp. Där om vittnar de egnahemsbyggen, som påbörjats och nu står mörka och ofullbordade, medan nybyggarna själva undrar om det är någon mening med det hela.

När landshövdingen dryftade belägenheten med befolkningen yttrade han:

Jag hoppas att det skall kunna beredas en utväg ur bekymren, ifall det inträffar, som vi alla fruktar.

Nu har det inträffat, och man väntar på utvägen, som skall föra ut ur bekymren. Skall den nya industri komma igång, som man knappast vågar hoppas på ännu? Skall yrkesskolan komma till stånd för de unga? Hur skall överhuvud taget det nya år, som vi går emot, gestalta sig? Det är med många frågor, som Gimotraktens folk rustar till jul. MAJ

Gimo sågverk som nedlägger driften i början av februari nästa år.

VI SOM KÖRA BARNVAGNAR . . .

äro visserligen en relativt liten skara, men vi borde ju därför också enligt lagen om tillgång och efterfrågan vara så mycket mer värderade. Det skall med glädje erkännas, att den omgivande världen ler allt vänligare och vänligare mot oss, när vi rulla fram på gator och torg, barnen äro de moderna avgudarna. Men ännu återstår många reformer, både stora och bagatellartade att bringa till lösning, och mycket kan bli angenämare för oss med litet god allmänvilja. Tyvärr få ytterst få kvinnor tillfälle att rikta sitt mödrasinne från den egna familjen ut mot samhället, och av dessa är det än färre, för vilka småbarnsbekymren äro aktuella. Men vi, som köra barnvagnar, vi göra så där högst privat våra reflexioner. Vi förarga oss t. ex. dagligen över dessa höga trottoarkanter, som vi måste kånka upp och ner för med vagnen, när man skall korsa en gata. När en stor lastbil skall uppför en trottoar, då åker den på en snedskarv, som sluttar från gatan upp mot en infartsgång, men en liten barnvagn måste ta ett skutt direkt. Varför kunde inte trottoarstenen vid alla gatukorsningar slutta neråt gatan, så att det

gick litet smidigare att rusa över undan mödraskräcken bilarna?

Ett annat barnvagnsbehov är möjligheter att parkera en barnvagn utanför en affär, när man måste lämna den där ett tag. För cyklar finns ganska dyrbara ställ utanför alla allmänna inrättningar och många affärer, men en stackars barnvagn får man ofta se knuffas ut på gatan, eller man får söka upp den vid nästa kvarter. En krok i väggen av något slag skulle vara en enkel och effektiv lösning av tjuvdringsproblemet.

Och så ett tredje önskemål. Hur vore det, om Statens Järnvägar, som har kupéer för hundar, för fångar, för sjuka och för kreatur skulle öppna sitt hjärta även för de oskyldiga barnen? Ja, jag bara frågar. Den, som tvingats att resa långa sträckor med barn i tredje klass, har blivit hårt prövad för att inte tala om medpassagerarna och barnen själva. Med varje långgående tåg borde följa en särskild barnkupé längst fram i tåget, ingen genomgångsvagn, med vaxduksklädda bänkar och skyddade rundade hörn överallt, lämpliga w. c. anordningar, en praktisk vask inne i vagnen, utan

spottlåda men med en papperskorg på lämplig höjd från golvet. Vidare kunde kvartslitrar barnmjölk i slutna flaskor säljas på tåget. På så sätt skulle man slippa att be om ursäkt en hel resa, för att man har lyckan att äga ett temperamentsfullt och vaket barn, och barnen sluppo ifrån de barnlösas omdömeslösa välvilja eller ilska. Vore det inte en S. J. värdig reform

Nancy ERIKSSON

PÅ TAL OM UNDERSTÖDSTAGARANDAN

Det talas ibland om hur fordrande och oförnöjsamma arbetarna äro, om hur det allmänna blir pungslaget, och dystra profetior fattas icke om hur det till sist skall gå med det arma Sverige.

Inom skolans område kan det visst någon gång hända att en och annan håller sig framme och begär exempelvis fri undervisningsmateriel för sina barn, då det strängt taget kunnat gå för sig att betala. Men de allra flesta sträva tappert att göra rätt för sig även i en känsla av att de icke vilja se barnen i undantagsställning gentemot kamraterna. Helt visst vore det mycket bättre om alla barn komme i åtnjutande av den förmån, som fri skolmateriel innebär. Det lär finnas hopp om att den saken skall ordnas, men än så länge få de hjälpbehövande anmäla sig, fylla i blanketter etc. Det hela sker under mycket mjuka former, älskvärt och vänligt från skolans sida.

Då denna del av skolarbetet skulle ordnas vid höstterminens början och barn, som förut erhållit fri materiel, blevo påmindade om att ansökningarna måste förnyas, erhöill en lärarinna i ett av Stockholms fattigare distrikt följande lilla brev:

"Hans pappa har arbete, så vi kan inte begära skolmateriel. Nu har han inte arbetat på 14 dagar på grund av revbensbrott, men han har nyss börjat denna vecka. Det blir därför inte så stor avlöning, men jag skall lämna vad jag kan, om jag får reda på hur mycket det skall vara."

E. H.

En lämplig julklapp till släktinger och vänner är ett presentkort på Morgonbris. Pris 4:-- kr.

(Forts. fr. sid. 19.)

nödvändigheten att sanera vad gäller mentaliteten i de gamla traditionella sagomotiven säger en i barnpsykologi väl förtrogen lärarinna, Greta Lundberg Tjellström följande:

I sagans värld blir den lille svage krabaten en stark modig prins, som trot-sar all världens drakar och vinner prinsessan. Och den fula, illa klädda tösen blir en askunge, som blir upp-täckt en dag som en skön prinsessa, om vars hand sju prinsar tävla. Så är sagans värld en efterlängtd till-flyktsort för barnen, där de tillfreds-ställa sina önskningar, ej anade, för-stådda eller uppfyllda av den vuxna omgivningen. När vintermörkret faller och barnen ej kunna leka utomhus, då har sagoboken högkonjunktur. Då kryper barnet in i en vrå och varken hör eller ser yttervärlden, ty det lever i en för det ännu verkligare värld. Så länge det finns barn, som ej äro till-fredsställda i yttervärlden, och det är en absurd tanke att barn någonsin skulle kunna bli det, då ju de vuxna i så fall måste helt kunna tillfredsställa barnens önskningar, så länge har barn behov av sagor och att utveckla sin fantasi.

Sagans inflytande på barnen bör där-för ej underskattas. För de två primi-tiva männen från bergen, som första gången såg en teaterföreställning i Ferbers roman "Teaterbåten" var bo-vens anfall mot flickan verklighet, och han skulle ha blivit nedskjuten, om han ej fattat situationen och ändrat repliken. Så kunna barn ta med sagans innehåll ut i verkligheten och på kam-rater pröva de grymheter, som sagan stimulerat dem till. Det är en syn-punkt, som våra sagoförfattare allt för lite beakta. Det barn, som känner sig litet och svagt, kan flera dagar gå rädd för bovar på vägen till och från skolan, sedan det hört en saga, som det förekommer överfall i. Det är endast för de starka barnen, som kunna identifiera sig med boven, som de grymma sagorna är bra, och önsk-värt vore väl, att dessa barn finge an-dra ideal. De ofta förekommande styv-mors- och styvbarnshistorierna borde i de många skilsmässornas tid vara borta.

De goda sagorna uppfostra ej genom att vädja till intellektet utan genom att påverka känslan. Barn bli aldrig

snälla genom att läsa om "Den stånd-aktige Konrad", ty de veta, att "så'na barn finns inte", men med Robinson eller hjältarna ur Tusen och en natt för ögonen bli de gärna modiga och företagsamma.

Till sist ett ord om de gamla legen-derna. Barn i allmänhet älska dem, fast de mycket väl veta, att legender röra sig på gränsen mellan saga och sanning. Men de vidga blicken och låta barn förstå, att bakom legendens enkla ord finns djupa sanningar och tankevidder, som de ännu äro för små att helt fatta.

— Hur till slut föräldrarna ser på bar-nens lektyr, säger A l v a M y r d a l. Ja, oftast har man nog bara en lätt obe-hagskänsla, att man borde ställa stör-re krav. Vi i de vuxnas värld gör oss så viktiga med vår litteratur, men vi glömmer alldeles att se efter om våra barn genom sina böcker kanske lär sig en ren bondfångarmoral. Fullt så illa ställt är det väl nu inte med barn-litteraturen som med barnens biopro-gram. Det som bjuds är väl sällan skadligt och ibland når det ju rentav som i Tetznerböckerna en ypperlig li-vets friskhet. Själv vet jag tyvärr allt-för litet om barnlitteraturen för att kunna uppträda här som någon slags allmän recensent.

Vad jag efterlyser är inte heller de vuxnas recensioner av barnlitteraturen utan de ungas egen. Varför inte genom att låta dem skriva uppsatser, där de jämfört olika böcker skaffa in ett stort material, som vi kan bedöma lektyren efter? Man måste nog här gå samma väg och fråga på samma sätt som när man vill söka rätt på leksakernas olika värde och lämplighet: Hur myc-ket gläder de barnen själva? För att kunna välja riktigare — utan falska pedagogiska pekpinningar och utan an-svarslös slentrian — måste man bli så ödmjuk, att man tar barnen själva till råds. Man måste då se bakom det första attraktionsvärdet, som gör en sak eller bok ytligt lockande, och se till vad som fäster sig längst och mest, vad barnen bejakar och vad som lever i deras fantasivärld. Att vi sen vill välja ut det som för dem har sund lustbetoning och inte det som lockar med skräckens perversa tjusning, det är vårt största "ingrepp" på barna-fantasins naturliga frihet.

Några psykologer har gjort försöken att se barnsagorna på detta sätt ini-från, främst Charlotte Bühler och Lu-cy Mitchell. De hjälper oss att förstå det rent primitiva i barnfantasiens och hur detta primitiva besjalar även var-dagsvärlden runt omkring barnen. De lär oss se sagornas hemliga symbolik och de verkliga, närliggande tingens rika sagovärde. De påminner oss om att de klassiska sagorna och äventyrs-böckerna inte alls är skrivna för barn och att de därför ofta följer en de vuxnas psykologi, som är helt främ-mande för barn.

De lär oss se, att vad vi menar med fantasi och berättelsevärde inte av barnen uppleves på samma sätt; att vad vi avser med våra sagokonstruk-tioner kanske alldeles missar deras sagoglädje. De lär oss hur man skall berätta egna sagor för barnen — och det är till slut mer värt än alla färdigköpta berättelseböcker. Om man finge i po-pulär form en sådan handledning för att själv göra sagor, en slagruta som ledde utefter barnets fantasiåder, då först hade vi väl fått den "riktiga" sa-goboken. Den finns också redan. Men tyvärr ännu inte på svenska.

Vad skall vi berätta för vår tvååring? Jo, vi skall väva in i enkla, rytmiska återupprepningar några väl kända de-taljer från hennes dagliga liv. Följ t. ex. hennes påklädning plagg efter plagg, med enkelhet i orden och en barnslig rytmik. Jag imiterar en känd barnbok: "Och så sa Sissela: kamma! Och mamma tog hårborsten och kam-men och kammade Sisselas hår. Och när hon kammade den lilla flickans hår sa mamma:

"Borsta nu, borsta du,
borsta här, borsta där,
borsta nu och borsta du,
och borsta här och borsta där
och borsta alltihop på ditt kära lilla
huvud."

Och så går berättelsen vidare om hen-nes dagliga liv.

Eller vad är det för enkla regler vi bara behöver ha i minnet för att det skall välla vardagssagor ur oss till vå-ra treåringar? — Att deras är den ål-der, då de älskar fri rörelselek. Det är tiden då de tututua i väg som tåg och bilar. Ge dem sagor om allt som rör sig! Om jag vågade för copyrighten skulle jag översätta en förtjusande

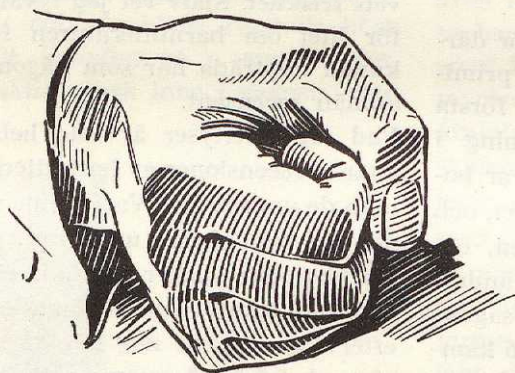
amerikansk barnkammarsaga helt enkelt bara om ett stall med stora och små hästar och stora och små vagnar och stora och små grimmor och den stora hästen med den stora vagnen som skumpar klumpelidumpelidump nedför gatan och den lilla hästen som trippar tippelitippelitipp nedför gatan. — Sen måste fyraåringarnas sagor berättas om vad allt möjligt i världen används till och femåringarnas hur det ser ut inuti och hur det kommer till. Vidare behöver vi en viss kunskap om vad det är för slags intriger man skall föra in och hur mycket man förs pressa berättelsernas moraliska lärdom för att barnens glädje skall bli störst och utvecklingsvärdet i sagoberättandet samtidigt störst. De två tingena går nämligen på ett harmoniskt sätt tillsammans — tråkiga moraliskakor är gudilov inte bara tråkiga utan också skäligen överksamma. Om någon alltså ville göra sig besväret att verkligen studera vad barnen gillar av allt det myckna som bjuds, vad de inte bara lockas till av titel och utanverk utan vad som för dem består, vad de återvänder till och vad

de spinner över med sin egen fantasi, då skulle vi få normen för att bedöma vilka barnböcker är bra. Och vi skulle säkert finna, att för alla åldrar behövs mycket mer av det sagoberättande som ser undren i vår egen tid, äventyren i vår moderna arbetsmiljö, som uppmärksammar det fantastiska som kan hända mer än det som inte alls är rimligt. Om man iakttar vad barn frågar om, skall man se hur mycket mer spontant intresse de har för riktiga saker än för troll och drakar och prinsessor.

För deras sanningsuppfostrens skull ville man vidare alltid ha understruket: detta är sant men det här är berättelse. Och för deras anpassning i verklighetens värld ville man ha bannlyst den rena sentimentala larvigheten som t. ex. vill uppfostra till fred genom att berätta om den snälle lille gossen som bara för att han var så god kunde gå oantastad bland vilda djur. Men till slut är det inte bara skräcken och osanningen (vilken — det behöver kanske sägas — inte är detsamma som en rikt blommande fantastik) som måste ut ur barnens sagovärld utan

också den billiga sociala lönemoral, som härskar där. Den klipske och starke får prinsessor och rikedomar. Överklass och dagdrivarliv idealiseras medan arbetsliv och vardagslyckan nedvärderas. Om jag förut sade, att man skulle studera barnens frågor för att se vad de verkligen har intresse för, skulle jag nu vilja råda till att studera barnens dagdrömmar för att se hur sagornas sociala värdeföreställningar smittar av sig. Det är t. ex. inte värdigt en intelligent 10-års flicka i våra dar att klä sin ambition i önskedrömmen om att få stå i affär i Sidenhuset och bli gift med en greve.

Sådana saker som vår ännu kvarlevande högvärdering av grevar och kunglighet fortbestår kanske rentav till största delen tack vare sagornas suggestion. I varje fall inpräglas där en enkel, avgudande, uppåtblickande klassindelning. Med det omedvetna kraft göres saker till ideal som vi i vårt vakna sociala liv hunnit långt utöver. Det behövs därför mycken ny litteratur för en ny tids barn och med en ny tids idealbildning.

Ni får ett fast grepp om Er ekonomi

och livet blir rikare och angenämare om Ni låter postsparbankens budgetbok hjälpa Er att ordna hemmets affärer. Att leva efter budget piggar upp och ger — till skillnad från "låt-gå-systemet" — möjlighet att få mången kär önskan uppfylld. Låt postsparbankens budgetbok visa Er hur roligt och framför allt lönande det är att planera sina finanser så att man kan finansiera sina planer.

Postsparbankens budgetbok kan Ni köpa i bokhandeln, hos pappershandlare eller direkt från postsparbanken. Postgirokonto 59847.

**Julklappar till
både nytta och nöje**

Ryco brun helt impregnerad pjäxa; genomsydd och skruvad runt om.

Jackie av brunt sportläder med sulor av Valrossläder. Genomsydd och skruvad samt dessutom avlappad som en randsydd sko. Synnerligen stark. Båda pjäxorna till samma priser.

25/27	28/30	31/33
-------	-------	-------

10:-	11:50	13:-
-------------	--------------	-------------

34/36	37/39	40/42
-------	-------	-------

14:50	16:-	17:50
--------------	-------------	--------------

474-B 7615 Sandalsydd pjäxa av brunt smorläder.

25/27	28/30	31/33
-------	-------	-------

7:50	8:50	9:50
-------------	-------------	-------------

34/36	37/40	41/43
-------	-------	-------

10:50	12:-	13:50
--------------	-------------	--------------

Barnstövel, svart-ell brunlackerad.

25/27	28/34
-------	-------

4:-	5:50
------------	-------------

35/42

6:50

3548 Vit gummibottin med skinnbesättning.

20/27	6:75
-------	-------------

D:o utan skinn	4:75
----------------	-------------

3537 Brun barnbottin med knäppanordning.

20/27	28/32	33/36	37/40
-------	-------	-------	-------

4:75	5:25	5:75	6:25
-------------	-------------	-------------	-------------

Stockholm:

Sveavägen 118

Götgatan 14

St Eriksgatan 43

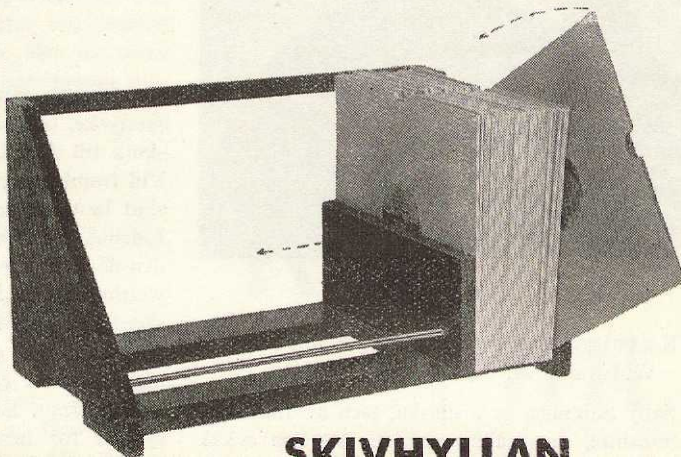
Iko

konsum

samt i kooperativa skobutiker landet runt

Nu har den
kommit!

JULKLAPPEN
FÖR ALLA GRAMMOFONÄGARE

SKIVHYLLAN

Hos EDER
musikhandlare

som rymmer över 150 st. från

KRONOR

14⁷⁵

G. A. BERG'S
KUNGSGAT. 35 · STOCKHOLM

**LEVANDE SVENSK
LITTERATUR**

är en ny, stor

SVENSK ANTOLOGI

Den utgör en fullt modern, populärt lagd motsvarighet t. Sveriges Nationallitteratur.

24 rikt illustr. volymer. Pris pr volym:

i halvfr. b. Kr. 4:50

i klotband Kr. 3:25

Första volymen gratis till alla abonnenter å hela verket.

En förnämlig presentkartong, med de fem färdiga volymerna, finnes jämte presentkort å återstående volymer att tillgå i bokhandeln. En utmärkt julklapp!

BONNIERS

Katrina, Sally Salminen, Wahlström & Widstrand, kr. 8:50.

Sally Salminen är åländska, men av finsk nationalitet, men talar svenska. Att hon också kan skriva svenska har hon till fullo bevisat med *Katrina*, som är en debutroman. Efter författarinnans hemkomst med "Grips-holm" den 7 november i år vet nu också hela den intresserade världen, att hon varit hembiträde i Newyork och att hon skrivit romanen på lediga stunder. Detta är inte fy skam heller och få äro säkert de, som äro kallade att göra den saken efter. Romanen är på 385 sidor, och icke en rad på någon av dessa sidor är sådan, att den borde uteslutas.

Katrina var den äldsta av tre systrar, dotter till en bonde i norra Österbotten. Hon var den vackraste, den gladaste och den stoltaste av de tre systrarna. Hon var stark och högre, arbetet gick som en lek vare sig det gällde att hugga timmer i skogen eller att plöja och harva på åkern eller spinna och väva inne i huset. — Sådan är i bokens början författarinnans presentation av huvudfiguren. Det var mer än en av hemsocknens unga män, som ville ha Katrina, men Katrina ville inte ha någon av dem. Hon var fri och ung och glad. Men så en vårväll kom det en flock främmande sjömän till hennes by — bland dem var han, och Johan var hans namn. Katrina hade mött sitt öde.

Johan var en lättsinnig krabat, en storskrävlare och en vigilant som kunde måla deras gemensamma framtid i de ljusaste färger och efter som de båda verkligen älskade varandra, trodde Katrina allt han berättade om den sagoö, dit han ville föra henne. Sagan handlade om det blivande egna hemmet i ett vitmålat herremanshus i två våningar med balkong och i en trakt, där det växte äkta gullgult vete och äpplen... Äpplen, frågar Katrina häpen och hänryckt, växer det verkligen äpplen där? Jojo men, följ bara med — du skall få plocka dem själv i det daggvåta gräset. Detta blev avgörande för Katrina, hon älskade sin Johan och hon skulle få gå ut i sin egen trädgård och plocka äpplen i det daggvåta gräset... Giftermålet skedde så hastigt att Katrina med nöd och näppe hann få sina mot

JULBOKSFLODEN BJUDER: KVINNOPORTRÄTT OCH KULTURHISTORIA

Johan med rätta misstänksamma föräldrars santtycke, och så bar det iväg med en segel-skuta till Åland.

Vid framkomsten dit visade sig Katrinas sago-slott bestå av en låg, omålad koja utan brädfodring. Och sned och vind i knutarna var den där den låg på en bergsknalle, utan annan växtlighet omkring sig än de nässlor, som slagit rot i avskrädet runt omkring trappan. Äppelträd och grönska och vitmålade herremanshus med balkonger fanns det nog, men de låg långt, långt nere och in på ön, utom synhåll för hennes blick och utom räckhåll ens för hennes hopp, det visste hon nu.

Förstummad och liksom slagen av blixten ser hon först på eländet — där råttorna sprang in och ut — och så på sin man: Jaså, det var här jag skulle få plocka äpplen... Han skrattar med hela sitt godmodiga, ljusa ansikte och svarar: Åh — ja visst — ha, ha, ha, — du trodde väl aldrig vad jag prata heller... Sådan var den start, den glada och stolta österbottniskan fick i sin nya omgivning. Fasta landet och hemmet återsåg hon aldrig. Barn-domens och ungdomens lyckliga tid var för alltid förbi; själv kunde hon inte skriva och ville det inte heller. Aldrig skulle någon därhemma få veta vad hon råkat in i. Den tunga bördan av yttersta fattigdom i förening med en stackare och töl till man, den tog hon från första början på egna axlar och hon bar den utan klagan och med en övernaturlig tap-perhet livet ut. Fyra barn födde hon till världen och dem och hemmet höll hon uppe genom att gå bort på dagsverken året runt. Om sommartiden var Johan på sjön och när vintern kom och skutan lade opp då lade Johan också sig själv upp på sofflocket därhemma. Men han var snäll och fridsam och han blev till sist det av hennes barn, som blev allra mest beroende av henne.

I sitt arbete utom hemmet för deras uppehålle måste hon alltid ha "minsten" med sig, om sommaren på fälten och om vintern inomhus. En gång efter en sådan längre bortavaro är hon på hemväg från någon av öarna och har den minsta, lilla Sandra, med sig på kälken. Det är menföre, men Katrina är som vanligt dock alls inte rädd — tills det plötsligt bär igenom och hon ligger i vaken med sitt tvååriga lilla barn. Båda bli emellertid räddade i sista stund och forslade till och omskötta av snälla människor. När Johan får veta vad som hänt och kommer till Katrina står han där, oförmögen att tala, han bara stirrar på sin hustru med ett hjälplöst uttryck och börjar gråta. Och så till sist snyftar han fram: Om — om du ha — hade

drunknat..." Katrina känner sig rörd och småler mot honom, men inom sig, förbi av trötthet tänker hon: "Även nu... Alltid skall jag vara den starkare, alltid den, som skall uppmuntra..."

Nej, aldrig blev hon den som fick ta emot tröst och stöd, hon fick bara hjälpa och ge livet ut. Men som hon gör detta för de sina! Med varmt hjärta, trofast sinne, naturlig klokhet och en uthållighet inför livets vedervärdigheter som gränsar till det otroliga, om vi inte visste och kände, att här är dikten sanning.

Boken kan icke nog rekommenderas till kvinnoklubbarnas läsecirklar. Man får här verkligen göra bekantskap med vad Selma Lagerlöf skriver på omslaget till *Katrina*: ...en människa i sin pryldo. J. O.

Den som hänger i en tråd, Nini Roll Anker, Tiden, kr. 4:75.

Nini Roll Anker har redan en del bra böcker bakom sig. Denna nya är en berättelse om konfektionsflickor, ett stycke norsk arbetarrörelse, en bit av den mödans väg kvinnor ha att vandra innan de lär sig att deras befrielse skall vara deras eget verk.

Det är en böljande skara fabriksflickor i en norsk småstad. Livet är grått, enformigt. Sensationerna består i en tvungen fritid med svält, obetald hyra, eller kamrater, som får ett önskat barn. Glädjeämnena: ett kafferep med bakelser, en bönstund, litet flirt eller en skidtur efter fjället i blåvit snö. Hjältinnan, Karen Anna Hustad, en arbeterska, står huggen i skarp relief mot den hårda vardag, som är det arbetande folkets. Hennes längtan efter kärlek, efter något bättre, har endast fått sitt utlopp i kamp med hennes eget kött — och med chefen. Orädd har hon talat för en gammal kamrat, färdig att kasseras, eller pekat på de usla lönerna. När hon hör ordet solidaritet, av en agitator, vet hon vad hon vill. Hon organiserar kamraterna och vill att de skall strejka. Men ingen törs, mer än Karen själv, och en kamrat. De andra tänker på inkomstfria dagar med allt hemskt de utstått; de förstår ännu inte att en strid avser att skapa något bättre. Då Karen och kamraten går ut i morgondimman ser framtiden inte lovande ut för dem. Men läsaren tror på Karen.

Romanen är en osentimental och fångslande människo- och miljöskildring. Den måste läsas och diskuteras i våra kvinnokretsar, ej minst bland de yrkeskvinnor romanen behandlar.

Boken utgör en stark agitation, mäktig i sin enkla, men mänskligt kärleksfulla ton. D. V.

Fru Andersson har ordet, Annika Björklund, Natur och Kultur, kr. 4:75.

Storcken flyger över Klockeboda, Hanna Johnsson, Hugo Geber, kr. 4:75.

Rop ur smärtornas och mörkrets värld skulle man kunna säga om Annika Björklunds och Hanna Johnssons nyutkomna böcker. Bägge ha samma tema: kvinnor som föder barn i ångest, barn som kommer till världen i överbefolkade kojor och kyffen, barn som borde vara livets fröjd men blir den tunga börda som gör kvinnan gammal, förgrämd och pinad samt mannen slö, kärlekslös och rå.

Fru Andersson har ordet, är nöden i alla former koncentrerad. Här finns levande exempel att välja på som bevismaterial, ifall någon skulle falla på idén att förneka behovet av sexuell upplysning, preventivlagens avskaffande, möjlighet till sterilisering för även rättskapabla människor etc., vilka problem blir aktuella igen genom befolkningskommissionens förslag. Annika Björklunds människooöden griper läsaren som all verklig tragedi.

Solen kommer åtminstone glimtvis fram i Hanna Johnssons bok. Men även här möter anklagelsen mot samhället, som trots sin humanitet och demokrati tillåter så mycken sexuell nöd, som gör kärlekslivet rätt och förvandlar unga, friska, glada mödrar till intill döden trötta människor. Bland allt eländigt på den mänskliga skräphögen finner man dock även sådana pärlor som Almas barn — barn som kan arbeta, hålla stugan ren och bli vackra blomster i Vår Herres hage.

De båda författarinnornas patos är äkta. Deras böcker har en uppgift att fylla. Deras litterära inlägg i en aktuell fråga är bittra dokument i anklagelseakten mot sexuell hyckleri och mörker, som stjälar livsglädjen från de fattiga och gör kvinnornas liv till ett fysiskt och psykiskt Inferno. Både männen och kvinnorna ha nytta av att ta del av dessa ångestrop.

D. V.

1840—1850-talets Bildningscirklar och Arbetarföreningar i Sverige, Carl Landelius, kr. 3:75.

Från Norrmalmstryckeriet i Stockholm har i höst utkommit första delen av ett arbete, som särskilt bör intressera dem, som syssla med bildningsarbetet. Men även de, som önska få en inblick i arbetarrörelsens historiska framväxande, har här fått en värdefull källa att ösa ur.

Carl Landelius, som i sitt dagliga arbete sysslar med ABF:s verksamhet, och som i åtskilliga år ägnat sig åt studiet av bildningsarbetets historia, är väl förtrogen med det ämne han gett sig i kast med, har här gett ett värdefullt bidrag till arbetarrörelsens historia.

Denna första del, som omfattar 1840- och 50-talet ger oss en glimt från den sociala bakgrunden, så göres läsaren bekant med männen, som togo det första spadtaget, bildningscirkelns bildande och första årens arbete samt

dess efterföljare ute i landet. Författaren ger en intressant inblick i den tidens försök till skolning av medborgarna. Ur bildningscirklarna framväxte så småningom arbetarföreningarna, och slutligen komma vi fram till arbetarklassens första politiska framträdande och kommunistiska manifestets utgivande på svenska med det rabalder som därigenom åstadkoms.

Det är ganska frestande att referera åtskilliga episoder, men då skulle denna lilla anmälan svälla ut alltför mycket, och för övrigt bör det vara överflödigt, emedan alla för vår rörelse och för bildningsarbetet intresserade snarast böra skaffa sig boken. Den bör även kunna bli ett tillskott i organisationernas mötesprogram. En andra del utkommer före jul.

H. F.

Claudius — guden, Robert Graves, Tiden, 10 kr., inbunden 12:50 kr.

Claudius — guden är en fortsättning av den förut utkomna Jag Claudius, men kan mycket väl läsas separat. Den är god konst alltigenom. Robert Graves är en av Englands många världsberömda romanförfattare. Hans historiska roman Claudius, två band på tillsammans 1.000 sidor, gick omedelbart ut i flera upplagor i England 1934. Det var den självbiografiska, Farväl till alltihop, 1922, som gjorde honom känd. Han var då 33 år och sades ha 33 arbeten bakom sig av så skilda slag som barnkammarvisor, broschyrer om svärandets framtid, en biografi av Lawrence, ryktbar från Arabien, m. m. Han hade tydligen samtidigt med denne studerat i Oxford, varit kapten i Frankrike under kriget, affärsidkare, universitetslärare i Egypten och boktryckare. Man minns hans krigsbok som en av dem, som genom sin nyktra, nästan torra ton gav den intellektuelles syn på kriget, utan förskönande dagar i klart vardagsljus, en hänsynslöst öppen men ändå tystlåten bok. Det var kanske därför den verkade så starkt. Svårigheterna för av krigets psykiska påfrestningar drabbade att igen få ett normalt liv, fick man påtagligt kännning av.

I Claudius får man också en orolig tid skildrad av en intellektuell åskådare. Också om han i sista delen är huvudfiguren, världshärskaren, ser man honom snarast som åskådare i ett brokigt drama, som han bara har en begränsad möjlighet att dirigera. I första delen får man den Julianska släktens tidigare generationer från Cæsar och Antonius. Framför allt samlar sig intresset kring Augustus och inte minst hans Livia, en målmedveten, skicklig och hänsynslös härskarinna, som inte känner några hämningar. Julia, Augustus dotter, är ett annat tragiskt kvinnoöde. Det blir ganska tomt kring den gamle kejsaren. Av möjliga arvingar är snart bara Claudius kvar. Hans lyte och spelade obetydlighet räddar honom, en antik Hamlet. Historia blir hans hobby och en tillfällighet tvingar honom upp på tronen. Hans och Messalinans liv fångar främst intresset i andra delen. Men det är ett myller av öden som skymta fram kring tronen. Judakungen Herodes hör dit, habil, intelligent och ganska hänsynslös. Det är ett nät av trådar, som löpa samman i det stora kejsar-

NERMAN

Kind ... SÅ LEN

Framhäv dess naturliga friskhet

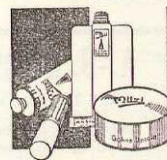
Var kväll avlägsnar Ni rouge och puder med Mitzi coldcrème och bomull. Fet hud baddas dessutom med camphré ansiktsvatten! Gnid in litet Mitzi hudnärning, som gör huden ungdomligt fraiche. Var morgon uppfriskar Ni ansiktet med astringé ansiktsvatten. Massera lätt in Mitzi dagcrème och använd Mitzi läppstift till både kinder och läppar — men varsam i rätt, naturlig färg och rätt placerat. Stryk läpparna från mitten och utåt, jämna ut och forma konturen med fingret! Pudra rikligt ansikte och hals med Mitzi puder i hudens egen nyans. Borsta av allt överflödigt puder och markera lätt ögonbryn och ögonhår.

Se inte "pudrad" ut utan gör det osynligt. Mitzi puder finnes i 15 nyanser — därför också i en färg, som passar Er hud. Det täcker och fäster väl... är ytterst fint och mjukt med härlig, frisk parfymering.

Mitzi

FÖR NATURLIG MAKE UP

LYXPREPARAT TILL LÅGT PRIS:
Dagcrème, coldcrème, hudnärning 2,00, 1,00, camphré ansiktsvatten 3,50, 2,00, astringé ansiktsvatten 2,50, 1,50; puder 15 färger 1,50, 0,75; läppstift fem färger 1,50, 1,00, ögonbrynsstift 2 färger 1,00, 0,75.

För Edra käras hälsa

— använd mer EMALJ . . .

Det är något så rent med emalj, något så inbjudande hemtrevligt över ett kök där den glänsande emaljen lysér till mötes. Emaljkärlen bevara livsmedlens arom och goda smak — maten blir aldrig hälsofarlig eller får metallisk bismak. Men se till att Ni får

KOCKUMS — den hållbara, svenska emaljen
KOCKUMS EMALJVERK · RONNEBY

EN BRA PLATS

vill Ni ha. Bered Er för en sådan genom att öka Edra kunskaper med studier hos oss. Inga förkunskaper erfordras.

<p>Teknisk skola: Maskin- och motortekn., elektrotekn., husbyggnad, väg- o. vattenbyggn., värme- o. san.-teknik, vägmästare-, bilmontör-, elektr. installat.-kurser.</p> <p>Handelsskola: Modern handelsutbildn. f. kontor o. affär. Övningsbutik.</p>	<p>Realskola: Realexamen 1½ år eft. folkskolan. Allm.-bildn.-avdelning. Folkl. musikskola.</p> <p>Vävskola: Lärarinnekurs och kortare kurser. Sykurser.</p> <p>Husmoderskola: Utbildn. i allt som erf. f. ett hems vård (även vävn. o. sömnad).</p>
--	--

Kurserna godkända av Kungl. Skolöverstyrelsen. Statsstipendier för mindre bemedl. Platsförmedl. Begär genast kostnadsfritt prospekt, angiv härvid den utbildning som önskas. Nya kurser börja den 10 jan.

KATRINEHOLMS ENSKILDA LÄROVERK

A.-B. Stockholms Tillskärare-Akademi

OBS! Drottninggatan 71 A, Stockholm. Telefon 21 33 30

Sveriges äldsta och förnämsta statsunderstödda läroanstalt för tillskärning och provning av herr- och damkläder under yrkeskontoll. Yrkes- och lärlingskurserna börja den 11 januari 1937.

WIEN ER-MÖNSTERAVDELNING

Begär prospekt! Begär prislista!
Filiat: Göteborg, Kungssportsplatsen 1, 2 tr. Telefon: 361 41

EVANGELISKA FOSTERLANDS-STIFTELSENS BIBELINSTITUT

i Södertälje (Sv. Bibelinstitutet). Motto: Fasthållande Livets ord.

Som Institutet arbetar som en folkhögskola, undervisas även i allmänbildande ämnen. Studiet av Bibeln och den kristliga kärleksverksamheten är huvudämne. Vinter- och sommarkurser, kortare och längre. Friskt och hälsosamt läge i vacker natur. Studera prospektet, som sändes utan kostnad!

Adress: Bibelinstitutet, ÖSTERTÄLJE

dömets centrum. Graves snor skickligt samman dem till en krönika, med god tidsfärg, full av det evigt aktuella, kampen om makt, lycka och bröd, utspelad i en brytningstid, som i vissa hänseenden har beröringspunkter med vår tid.

E. W.

Politiker och partigångare, Mauritz Västberg, Tiden, 3:75 kr.

När Mauritz Västberg nyss passerade 50-årsgränsen gav Tidens förlag ut ett urval av Mojes riksdagsporträtt från de senaste årens söndagsnummer av Social-Demokraten. Den som på ett smärtlösa sätt än genom riksdagsprotokoll och betänkanden vill skaffa sig någon inblick i riksdagspolitiken under den tiden, bör bli glad över denna samling. Man finner detta porträttgalleri målat med mycken sakkunskap, med blick för det väsentliga och ett skiftande av dagar, som vill göra alla rättvisa. De vittna som goda tavlor inte bara om målarens goda blick och säkra hand utan också om ett arbete, som ligger bakom.

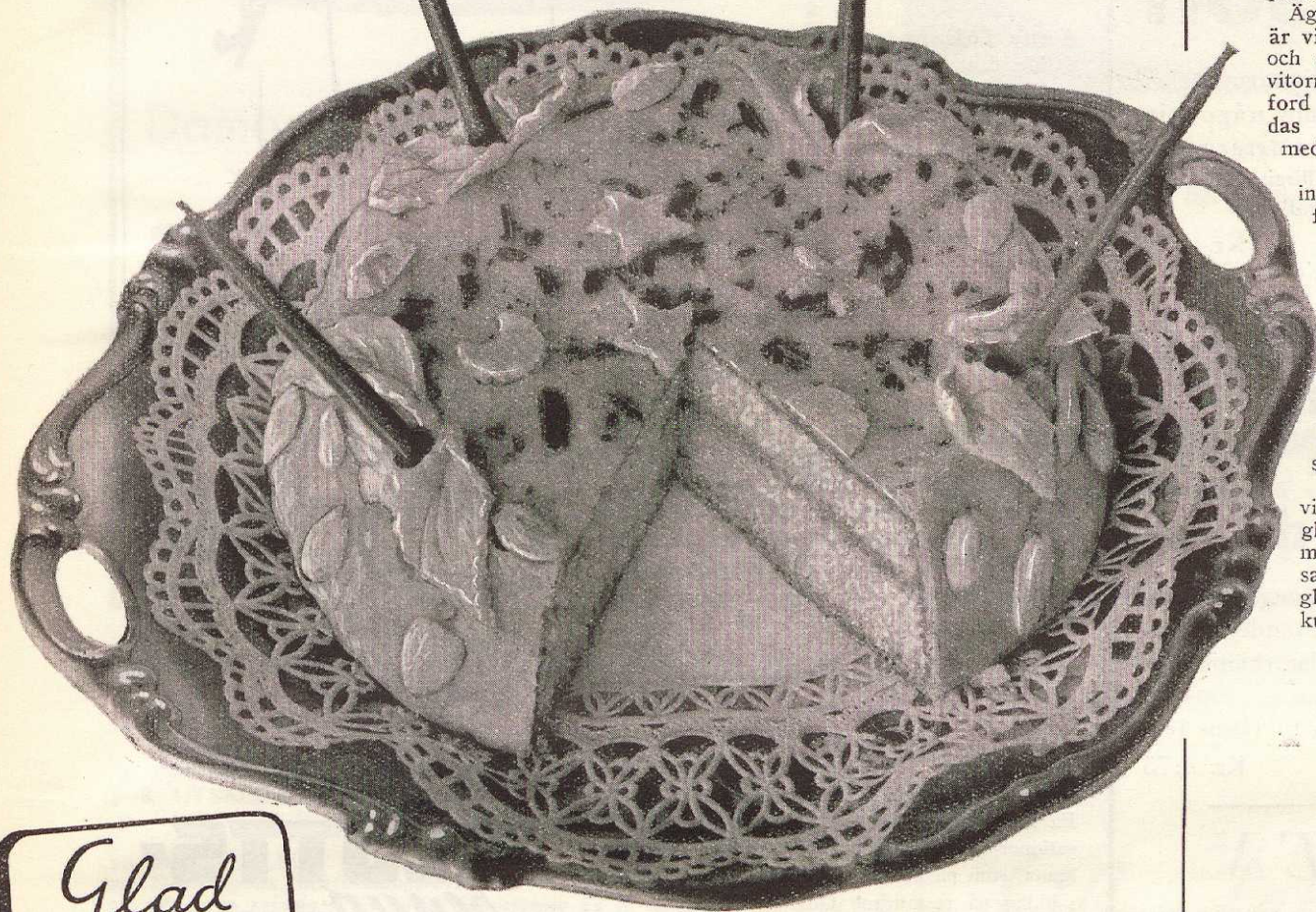
"Porträtten äro partiska. Jag har inte försökt krypa ur mitt skinn", säger han själv. Men när partiskheten snarast hänger samman med en förmåga att tränga ned under skalet och få fram det mänskliga också hos politiska motståndare, förlåter man den. Det är inte bara Per Albin och Agda Östlund, Bårg i Katrineholm, Bernhard Eriksson, Sandler, Sköld och andra framträdande socialdemokrater, som skildras sympatiskt utan också Andersson i Rasjön, som mas både ödmjuk och stursk, Ture Nerman, poet och rabulist och inte minst Lindman. Han visar oss Lindmans arbetsglädje, t. ex. när han som ung stiftare av och sekreterare för en fjäderfäavelsförening märker, att han behövde studera ämnet. Man får en klar bild av Lindmans ärliga och oförskräckta kamp för sina mål, för ett starkt försvar och mot socialist- och kommunistfaran, som skänkt honom erkännande också från Branting och Per Albin Hansson som en motståndare man respekterar. Men han glömer inte att riksdagspartiet en gång var disponant på Iggesund, när arbetarna betalades för 12 timmars arbete efter 14 öre i timman och samtidigt direktören fick 100.000 kr. i premie. "Denna anda behärskade högern i gemen på den tiden." Och så följer ett exempel på en annans mer naiva föreställning om socialistspöket.

Först när man kommer fram till Kilbom blir skuggorna mer framträdande än ljuspunkterna och skämtet skarpt nog. Om man ännu i cirklar och föreningar har tid för högläsning, skulle dessa porträtt lämpa sig därför och ge både nöje och upplysning.

E. W.

Gör Julen Glad

med läcker tårta

Glad
Jul
tillönskas
alla
Husmödrar

Här får Ni tre förslag på underbart goda Rumford-bakverk, som både pryda och förtjäna sin plats på kaffebordet i jul. Var säker på att Ni får beröm och att både vännerna och familjen bli förtjusta, när de få njuta av dessa läckerheter.

Och Ni vet, att Ni får strålande resultat, då Ni bakar med Rumford, det bakpulver, som millioner erfarna husmödrar inte för något pris skulle vilja byta mot något annat.

Då Ni köper till julbaket — begär i eget intresse och fordra att få

RUMFORD

det osvikliga bakpulvret

★ JULFEST-TÅRTA

(se illustrationen)

4 ägg
2 dcl. strösocker
Rivet skal av ½ citron
1½ dcl. potatismjöl
1 tsk. Rumford bakpulver

Vaniljkräm: 1 ägg, 1 dcl. gräddmjölk, 1 tsk. potatismjöl, ½ msk. strösocker, 1 tsk. vaniljsocker.

Glasyr: 100 gr. pudersocker, 1 msk. vatten, 1 tsk. citronsaft.

Mandelmassa: 30 gr. sötmandel, 30 gr. pudersocker, äggvita.

Äggulor och socker röras, tills smeten är vit och pösigt. Citronskalet tillsättes, och därefter de till hårt skum slagna vitorna. Potatismjölet siktat med Rumford bakpulver iblandas varsamt. Gräddas i smord och bröad stekpanna i medelvarm ugn.

Till vaniljkrämen blandas samtliga ingredienser utom vaniljsockret, och få sjuda under kraftig vispning med trävisp, tills krämen tjocknat. Vispa tills den svalnat, då vaniljsockret tillsättes.

Till mandelmassan skållas och males mandeln och stötes i stamortel tillsammans med pudersocker och litet äggvita till en ganska fast massa. Delas i två delar och färgas med karamellfärg i olika färger. Utkavlas, och stjärnor och blad sporras ut.

Kakan skäres i två bottnar, mellan vilka vaniljkrämen breddes. Tårtan glasyren och några droppfria ljus massan samt rostade mandlar. Flisad blockchoklad kan strös över glasyren och några droppfria ljus kunna stickas i tårtan.

RÅGKAKOR

225 gr. smör
100 gr. strösocker
160 gr. vetemjöl
150 gr. rågsiktmjöl
1 tsk. Rumford bakpulver

Smöret röres med sockret, tills det blir vitt och pösigt. Mjölet, siktat med Rumford bakpulver, inarbetas väl på bakbordet. Degen kavlas ut till 3 mm. tjocklek, naggas tätt och tagas ut med mått till runda kakor med ett litet hål vid ena sidan. Kakorna gräddas rostgula i ej för stark ugnsvärme.

MANDELSPRITSAR

100 gr. smör
100 gr. strösocker
1½ msk. grädde
2 äggulor
210 gr. vetemjöl
½ rågad tsk. Rumford bakpulver
10 sötmandlar
5 bittermandlar

Smöret tvättas och röres tillsammans med sockret, tills blandningen är vit och pösigt. Grädden blandas i, äggulorna röres ned, en i sänder, och sist vetemjölet, siktat med Rumford bakpulver, samt den skållade, rivna mandeln. Smeten tryckes genom spritspruta och formas till kransar, vilka gräddas gulbruna i medelvarm ugn.

Av kvinnor
för kvinnor

Magnhild Haalke

Allis son

»En av de märkligaste böcker om en barnsjäl som någonsin kommit ut... ett mästerverk.»

Författarinnan Birgit Th. Sparre
i Sundsv.-Posten

Kr. 4:50

Nini Roll Anker

Den som hänger i en tråd

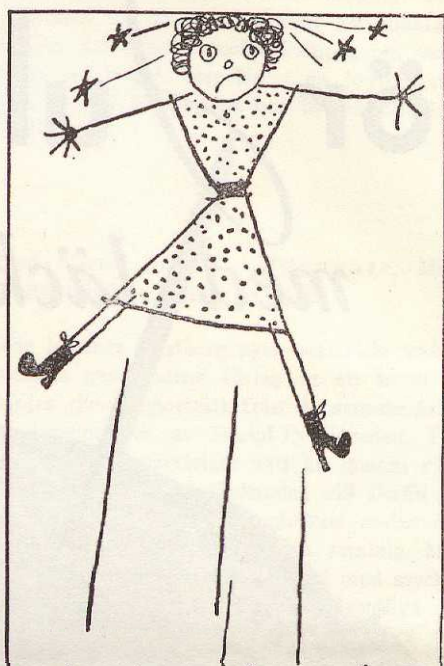
»En verkningfull social roman med ett rikt och levande människogalleri och en klar, skoningslös tendens.»

Paul Gjesdahl i Tidens Tegn
Kr. 4:75

TIDEN

Anna Johansson Visborg, Stockholm, fyllde den 10 nov. 60 år. Hon hör till de stridbara krafterna. Hon har inom sitt yrke som bryggeriarbeterska nedlagt ett jättearbete att organisera kamraterna. Hon har varit den ledande själen då det gällt att skapa det semesterhem som fackliga kvinnor har ute vid Skuru likaså i skapandet av kvinnornas hemgård. Alla de många, gedigna studiekurser som de fackliga kvinnorna ordnat har haft henne som initiativtagare och ledande själ. Hon har också varit den som lett arbetskamraternas tankar utom landets egna gränser, att söka kontakt med de andra ländernas yrkesarbetande kvinnor. Anna Johansson hör till de namn som det alltid är strid om. Hon hörs alltid i samband med fackliga eller politiska strider, och hon har aldrig varit feg då det gällt att slåss för kvinnornas rätt till ordnad arbetstid, semester, bättre löner eller likaberättigande i representantskapet på det kommunala eller politiska området. Inom Stockholms stadsfullmäktige har hon motionerat i flera viktiga frågor. Hennes arbetsintensitet, energi och utålllighet är obeskrivlig. Och bland hennes många vänner kan det berättas om ett hjärta av guld bakom den ofta litet kärva ytan. På högtidsdagen uppvaktades hon av organisationer, olika förvaltningar, vänner och bekanta, som på kvällen till hennes ära gav stor middag på restaurang Gillet. Vårt förbund uppvaktade med blommor och

Mamma hoppade så
hög i ilskan
då ~~han~~ pappa kom hem
utan SLOTS-SENAP.

LÅT SMAKEN HA ORDET

SLOTS-

senap PÅ BORDET

A.-B. Upsala Ättiksfabrik
Upsala

”De riktiga

leksaker”

finnas hos Pub

DET MÖRKA SMÖRGASBRÖDET

UPLANDSKUBBEN

är alltid både härligt gott och verkligt hälsosamt.

Passar särskilt väl till julmaten!

Se upp för mindre goda efterapningar,
originalbrödet har alltid vidstående märke.

UPLANDSKUBBEN A.-B., STOCKHOLM

fast post festum ber vi att få tacka för alla de många årens kamp för kvinnornas mänskliga rättigheter. Vi önska jubilaren samma stridbara vilja för rättvisa krav i framtiden och kommande viloår med många goda vänner som minnesrikt skall gå vidare att värna den röda fana som varit den symbol som lett Anna Johansson Visborg under alla de många åren.

Spela teater

Årets nyheter i pjäser, sketcher och revyer utkomna och skrivna av landets bästa författare. Begär vår teaterkatalog som även upptager basarvaror, peruker och teaterkläder, den sändes gratis.

Sture Malmgrens Förlag, Kristianstad 1 B.

Damerna bli stormförtjusta

om de till julklapp få en

SVEA -kaffeservis av nysilver

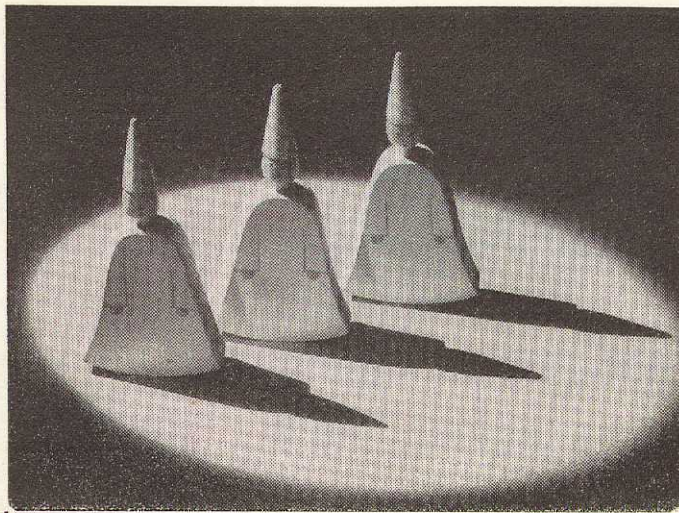
SVEA-vara men dock billig

Finnes i guldsmeds-, bosättnings- och kooperativa affärer

**NICKELFABRIKS A.-B.
GOTTFRID CARLSSON**

ESKILSTUNA

Måndagen den 7:de december
öppnas vår stora

JULUTSTÄLLNING

**Hyresgästernas Möbelaffär
Brunkebergstorg 14**

Öppet mellan 9 och 8

Landsorganisationens skriftserie

1. *Vår fackliga kamp 1914—1919* av ombudsman Per Bergman .. 0:50
2. *Moskvateserna och fackföreningsrörelsen.* Diskussion mellan red. S. Hansson och ombudsman Emil Andersson 0:50
3. *Synpunkter i fackföreningsfrågan* av ombudsman Per Bergman 0:35
- 4—8. UTSALDA.
9. *Den svenska fackföreningsrörelsen* av red. S. Hansson. Häft. 3:75, inb. 5:25
- 10—11. UTSALDA.
12. *Den belgiska fackföreningsrörelsen* av C. Mertens 0:50
13. *Moderna principer för social lagstiftning* av S. Backlund 3:—
14. *Fackföreningsrörelsen i Storbritannien* av sekr. hos den engelska fackföreningsrörelsens generalråd W. M. Citrine 1:—
15. *Studieplan i fackföreningskunskap.* Godkänd av Arbetarnas Bildningsförbund. Utarb. av Sigfrid Hansson 0:75
16. *Fackföreningsinternationalen* av Joh. Sassenbach 1:—
17. *Fackföreningsrörelsen i Sverige* av red. Sigfrid Hansson :50
18. *Den tyska fackföreningsrörelsen* av Richard Seidel och Bernhard Göring 1:—
19. *Löner, arbetstid och arbetslöshet* av Axel Uhlén 2:25
20. *Den ryska fackföreningsrörelsen* av Ivar Vennerström 1:—
21. *Sovjet-Rysslands internationella fackföreningspolitik* av Paul Olberg 1:—
22. UTSÄLD.
23. *Facklig enhet* av R. Casparsson 0:75
24. *Arbetarna och rationaliseringen* av Sigfrid Hansson 0:75
25. *Den österrikiska fackföreningsrörelsen* av Eduard Straas 0:50
26. *Högerhetsen mot fackföreningsrörelsen* av Ragnar Casparsson 0:50
27. *Den sörmländska statarklassen* 1:—
28. *Carl Marx och fackföreningarna* av Rickard Lindström 0:50
29. *Statistik* av Al Vanner 1:—
30. *Lantarbetarrörelsen* av Alfred Kämpe 1:—
31. *Svenskt fackföreningsliv* av S. Hansson 1:50
32. *Social psykologi* av A. Ahlberg 3:—
33. *Den schweiziska fackföreningsrörelsen* av M. Meister 1:—
34. *Fackföreningsrörelsen i Frankrike* av Léon Jouhaux :75
35. *Arbetslöshetsförsäkringen* 0:50
36. *Tredje mans rätt* av Sigfrid Hansson :50
37. *Landsorganisationen och tredje mans rätt* 0:75
38. *Nazismen och fackföreningsrörelsen* av en tysk fackföreningsman 0:75
39. *Kommunistiska stödorganisationer* av Ragnar Casparsson 0:50
40. *Lag om arbetsavtal* av Sigfrid Hansson 0:50
41. *N. F:s uppgifter* av Sven Backlund 0:35

Rekvision hos TIDENS FÖRLAG, Stockholm.

Landsorganisationens Veckotidskrift Fackföreningsrörelsen.

Redaktör: SIGFRID HANSSON. Per helår kr. 6:15.
Prenumeration genom posten.

Till Julen -

LILJEHOLMENS LJUS

*Till alla kalasen
efter jul -*

LILJEHOLMENS LJUS

*Liljeholmens ljus, vackra
ljus, som brinna väl.*

ALBYL

hjälper!

Vid reumatism, influensa, ischias samt vid förkylningar och huvudvärk är Albyl vad Ni behöver. Lindrar omedelbart de mest envisa smärtor. Ha därför alltid Albyl hemma och tag med dem på resan. Trevligt förpackade i bleckaskar om 50 tabletter till ett pris av kr. 1:50 pr ask. — Fås på alla apotek.

Framställda under kontroll av professor i medicinsk och fysiologisk kemi vid Lunds universitet Med. doktor Erik M. P. Widmark.

AKTIEBOLAGET LEO HÄLSINGBORG

Riksförbundets för Sexuell Upplysning försäljningsorganisation
SEXUALHYGIEN
u. p. a.

Kungsgatan 37, 3 tr. Box 474. Stockholm 1
Expeditionstid:
Vard. 10—6, Fred. 10—7, Lörd. 10—4.

Varorna expedieras mot postförskott med privat avsändare. Prislista gratis o. franko. Önskas slutet kuvert skall detta angivas och 15 öre bifogas till porto.

Ni vinner

på att snabbt bli befriad från Edra lidanden Svåra värkande hemorrojder, en bränn- eller frostskada, ömma fötter m. m. kunna göra livet surt. **Jukon Sårsalva** är, vad Ni behöver Den lindrar omedelbart och läker snabbt samt skänker Eder hoppet åter. Vid all hudvård samt sår, sprucken, narig och oren hud, utslag, klåda, ömma såriga bröstvårtor samt vid späda barns skötsel är **"Jukon"** underbar. Jämför **"Jukon"** med andra sårmedel och konstatera sedan vem som tar priset.

Jukon Sårsalva finnes i apotek, sjukvårds-, kemikalie- och parfymieraffärer. Pris per stor tub 2 kr., mindre 1 kr.

AHLANDER & ÖHRSTRÖM, Göteborg 7

TILL VÅRA KVINNOKLUBBAR

Till alla kvinnoklubbar liksom till arbetarkommuner, ungdomsklubbar och fackliga organisationer, kommer ett cirkulär med begäran om bidrag till en jubileumsgåva åt ungdomsförbundet som i oktober månad nästa år fyller 20 år. Förbundsstyrelsens verkställande utskott har beslutat att tillstyrka denna insamling. Arbetarrörelsen är i behov av denna förbundsskola. Partiets frammarsch kräver kunniga representanter som ute i bygderna kan bli goda samhällsarbetare. Vid denna skola kan såväl parti- som kvinno- och ungdomsorganisationerna ordna kurser samt undervisa i alla de problem som hör samman med vår politiska åskådning. Även i denna insamling mötas vi i ett gemensamt intresse att partiet skall växa sig starkt och gå vidare genom sina medlemmar som i sitt arbete är de verkliga samhällsbevarande och uppbyggande krafterna. Vi rekommenderar insamlingen och hoppas att våra klubbar med sympati skall göra sitt bästa för att insamlingen skall kunna ge önskat resultat.

Stockholm i november 1936.

Sverges soc. dem. kvinnoförbund.
Verkställande utskottet.

Gn.

Disa Västberg.

BÖCKER SOM KOMMIT

Tidens förlag:

Magnhild Haalke, Allis son. 4:75.
L. H. Myers, Härligheter ur fjärran. 4:50.
Ragnar Jändel, Barndomtid. 5:25.
Robert Graves, Claudius — guden. 10:—, inb. 12:50.
Mauritz Västberg, Politiker och partigångare. 3:75.
Michail Osorgin, Den långa färden. 5:—.

J. A. Lindblads Förlag:

Bernhard Nordh, Jordan är god. 3:75.

Axel Holmströms förlag:

Ulla Becker, Landsvägsriddare i storläger. 2:—.
Lisa Tetzner, Paul och Erwin. 1:50.
Ruth Rewald, Janko pojken från Mexiko. 2:50.
B. Traven, Marschen till Caobans rike. 5:—.

Holger Schildt:

Tyra Bogren, Vi kvinnor. 3:75.

Framtidens bokförlag:

Axel Uhlén, Kris, köpkraft, reallöner. 2:—.

Kooperativa Förbundets Bokförlag:

Anders Örne, Kooperativa idéer och spörsmål. 2:50.

Natur och Kultur:

Annika Björklund, Fru Andersson har ordet. 4:75.
Hanna Johnsson, Storken flyger över Klockeboda. 4:75.

Hugo Gebers förlag:

Ivar Harrie, Tjugotalet in memoriam. 6:75.

Norrmalmstryckeriet:

Carl Landelius, 1840—1850-talets Bildningscirklar och Arbetarföreningar i Sverige. 3:75.

Sture Malmgren:

Teaterpjäser.

Åhlén & Söners Förlag:

Gun Maj Malm, Strands. 5:—.
Kapten Henry Landau, Allt tillåtet. 5:—.
Angus Graham, Guldfeber. 5:—.
Albert Gervais, En läkare upplever Kina. 3:75.
Arthur Ahlgren, Små människor. 3:75.

Med en modern Husqvarna Symaskin kan Ni lätt åstadkomma de mest underbara broderier, lämpliga till presenter, ryamattor, matelassétäcken eller varför inte en stilfull moccaskinnväska.

Obs! Våra gratis-kurser i sömnad. Anmälan på närmaste Husqvarna Depôt.

Husqvarna
Symaskiner

SOL, sommar och spöjungfrur

- Lustspel i två akter av Sigge Linbo.
- Ett av de roligaste i serien "Amatörteatern".
- Provesamplar kr. 1:25.

260 pjäser och sketcher nu utkomna
Rekvisita och maskeringsartiklar
Vår 72-sidiga katalog "Amatörteatern" erhålles gratis och franco.

A.-B. LINDARNAS FÖRLAG, FALUN

TRAMPA PÅ

ett fast underlag som ej ger vika för fotens tryck

T-SULAN

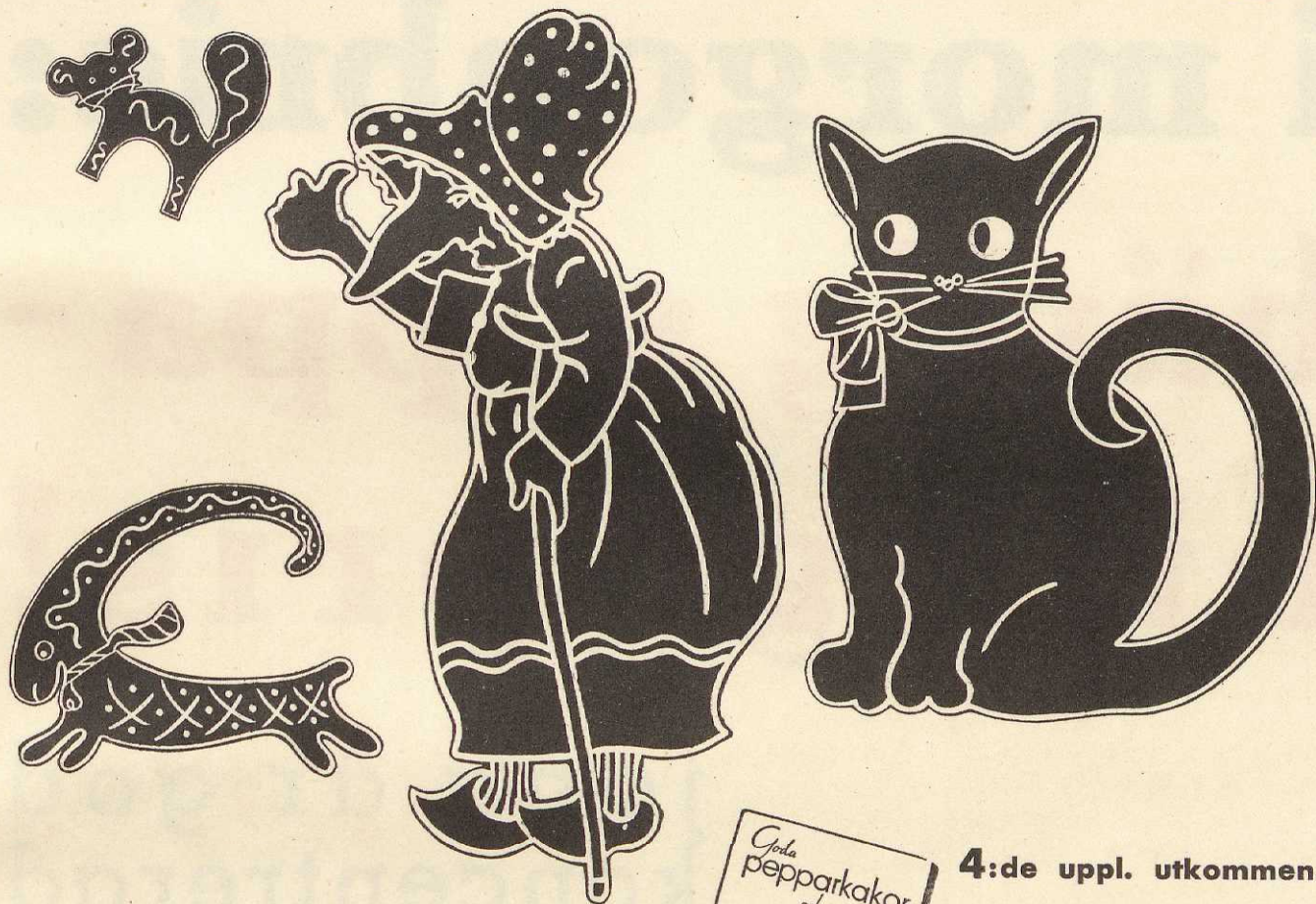
ger foten det erforderliga stödet. Den är fast men böjlig, ej tröttnad och tre gånger så slitstark som läder.

Pris 1:85, 1:65 och 1:45 för resp. herr-, dam- och barnstorlekar inkl. 1 tub kitsterlösning.

TRELLEBORG
GUMMISULOR OCH KLACKAR

Det är lämpligt att sätta på T-sulan, när skorna anpassat sig efter foten. Erhållas hos sko- och läderhandlare samt skomakare.

Sockerbolagets pepparkaksfigurer i riktig storlek för direkt användning

En stor nyhet och en välkommen nyhet för alla de svenska hem, där man tycker, att det är roligt att överraska familjemedlemmarna med inte bara goda utan också vackra och väl gjorda pepparkaksfigurer. Det skall ju vara både katter och häxor, både getter och änglar, Luciabrudar och mycket mera. Fyll i kupongen här bredvid och Ni får ett exemplar av "Sockerbolagets pepparkaksfigurer" i riktig storlek för direkt användning och överföring på pepparkaksdegen. Vid all bakning och matlagning bör Ni använda

4:de uppl. utkommen.

Till Sirapsbroschyren,
Kungsgatan 7, Stockholm.

Var god sänd mig gratis och franko:

1 ex. av receptsamlingen "Goda pepparkakor och annat gott"

1 ex. av bildsamlingen "Sockerbolagets pepparkaksfigurer", för vilken 25 öre i frimärken bifogas till porto och exp.-kostn.

(Jag har överstrukt det ej önskade.)

Adress:

Namn:

Postadr.:

Si. I. 85. 36.

Sockerbolagets **SIRAP**
i praktiska förpackningar

j o n g n o t i s
i morgonbris:
härlig soppa-
billigt pris!

jong är god
koncentrerad
köttsockpa i
tärningsform
och ger 3-4
portioner 15 öre

k o n s u m

